

Nr. 4 (10) aprilie 2012

ISSN 1857-4424

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

PROIECTUL
„REALITĂȚI CULTURALE”

nr. 4 (10) aprilie 2012

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa,
redactor-șef

Ion Bălțeanu,
*Uniunea Meșterilor Populari
din Moldova*

dr. Varvara Buzilă,
*Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală*

dr. Victor Ghilaș,
Academia de Științe a Moldovei

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
*Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii*

Alexei Rău,
Biblioteca Națională

Claudia Șerșun
Secția Culturală Iași

Corina Burghilea,
grafică

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Adresa: or. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografrim@gmail.com
grafemalibris@gmail.com

*Materialele expediate redacției nu se reîntorc autorilor.
Articolele nu totdeauna vor corespunde
cu poziția redacției.
Republicarea materialelor este permisă
cu acordul redacției.*

TABLOUL REPUBLICAN
DE ABONARE LA REVISTA
„REALITĂȚI CULTURALE”,
NR. 4 (10)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Instituții de cultură
1	Ialoveni	67	61
2	Fălești	40	122
3	Edineț	31	92
4	Criuleni	31	61
5	Hâncești	25	118
6	Orhei	25	127
7	Strășeni	24	71
8	Căușeni	24	84
9	Cimișlia	22	74
11	Bălți	21	23
12	Drochia	19	81
13	Ungheni	17	126
14	Râșcani	17	99
15	Șoldănești	16	64
16	Rezina	15	73
17	Soroca	14	125
18	Dubăsari	14	34
19	Cantemir	12	92
20	Anenii Noi	11	72
21	Ocnita	10	68
22	Călărași	10	90
23	Nisporeni	9	68
24	Florești	9	119
25	Ștefan-Vodă	9	67
26	Glodeni	8	69
27	Chișinău	8	68
28	Telenești	8	97
29	Dondușeni	7	48
30	Leova	6	70
31	Cahul	5	103
32	Basarabeasca	2	25
33	Sângerei	2	99
34	UTAG (Ceadăr-Lunga)	1	81
35	Taraclia	0	52
	Alte instituții	200	

Total tiraj: 754 ex.

SUMAR

PAVEL POPA

Aprilie — lună prielnică 1
Calendar cronologic. 3
Ziua Drapelului de Stat 5
Ziua Internațională a Dansului. . . 5
Intrarea Domnului în Ierusalim
Duminica Floriilor 6
Hristos a înviat! 6

VICTOR GHILAȘ

Hora Satului din perioada sărbătorilor de Paște
în tradiția românească 8

MARIA BORTĂ

Fărâme de suflet 11

GALINA BORDOS

Tainele sale ne apără,
numele său ne adună 11

VICTOR GHILAȘ

Eugen Doga —
un Maestru al melodicității. . . . 12

IULIA GÂRLIA

Farmecul muzicii 14

NINA POPESCU

Vers și Culoare 15

TAMARA LARII

Bună seara, iubire. 16

GALINA BORDOS

Creangă veșnic viu 17

LUDMILA BELONOȘCA

Petru Zadnipru
„A murit de bunătate” 18

CORNELIA CATĂRĂU

Eugeniu Ureche
actorul ideal și omul de înaltă cultură. . 20

VASILE POPOVSKI

Cenacul în Carnaval
Ecouri de la Festivalul Măștilor . . 22

SVETLANA BADRAJAN

File din Memoriile schițate de Gleb
Ciaicovschi-Mereșanu 23

PAVEL POPA

Ciuleandra
Mister sau Revelație Sufletească...? . 27

Indice de abonare: PM 32118

Preț: 15 lei

Editura „Notograf Prim” s.r.l.

Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

Aprilie — lună prielnică

Aprilie este a patra lună în calendarul Gregorian, care are o durată de 30 de zile. Începe (astrologic) cu soarele în semnul Berbecului și sfârșește în semnul Taurului. Aprilie (latină: Aprilis) vine de la cuvântul latinesc aperio, ire = a deschide, în această lună se deschid mugurii plantelor. După ce Iuliu Cezar a introdus calendarul iulian în 45 î.Hr., luna aprilie avea 30 de zile și devenea a patra lună a anului.

Grecii numeau luna aprilie Mounichion. În aprilie continuă semănăturile de primăvară, se formează turmele, se tund oile, se construiesc și se repară țarcurile pentru vite etc.

Conform tradiției, aprilie se mai numește și „Prier”, provine de la verbul „a pria”, înseamnă timp prielnic pentru semănături, ori lucrări în gospodărie.

În timpurile vechi, la sate, în luna lui „Prier” se continuau semănăturile și arăturile începute în luna martie.

Se spune că aprilie, este o lună capricioasă în care vremea va fi ori gerasă, ori călduroasă. În aprilie se fac prevestiri ale vremii ce va urma, astfel se nasc o parte din superstițiile acestei luni, și anume:

— Dacă în luna lui Prier este vreme frumoasă și călduroasă, atunci mai va avea vreme rece, cu înghețuri;

— Dacă la Prier este vreme posomorâtă și rece, mai fi frumoasă și călduroasă;

— Negura de la răsărit, din luna aprilie, e semn bun pentru anul în curs;

— Dacă tună și fulgeră, atunci nu există motive să ne temem de ger;

— Vremea frumoasă ne va aduce o vară furtunoasă, etc.

Simbolurile lunii

Se presupune că denumirea de aprilie ar avea la bază numele grecesc al zeiței Afrodita, „Aphros”, sau cel etrusc, Apru, cu atât mai mult cu cât luna aprilie era dedicată în Roma antică zeității frumuseții, al cărui festival (Festum Veneris et Fortunae Virilis) se desfășura în cea dintâi zi a acestei luni.

Pietrele lunii

Diamantul, supranumit și „piatra inocenței” — simbol tradițional al dragostei încă din antichitatea grecească, semnificând pacea, fidelitatea, liniștea sau serenitatea. Se credea că diamantul îl înzestra pe purtător cu farmec și capacitatea de a atrage iubirea celor din jur.

În Grecia antică, diamantele erau considerate că asigurau invincibilitatea, motiv pentru care erau purtate pe scuturile războinicilor.

Filozoful grec Platon descria diamantele ca făpturi vii, întrupând spiritele celeste.

În Evul Mediu diamantul - amuletă prețioasă, gratie căreia se putea detecta o otrăvă strecurată în băutură sau mâncare, credință răspândită pentru a-i împiedica pe lucrătorii din minele de diamant să înghită astfel de pietre prețioase, pentru a le subtiliza. În Evul Mediu occidental, se permitea, la un moment dat, ca diamantele să fie afișate drept podoabe numai de către bărbați — simbol al curajului și masculinității lor. Pentru a nu se face risipă de astfel de pietre rare, în secolul XIII, Louis IX al Franței, a proclamat că numai regii pot purta diamante, interzicându-le cu desăvârșire femeilor de orice rang. În India, oamenii din diferite caste aveau dreptul de a purta numai diamante de o anumită culoare: preoții și conducătorii - alb, țăranii și militarii - maro, negustorii - galben, clasa de jos - cenușiu. Numai regii puteau să-și permită să se orneze cu diamante de orice fel de culoare.

Safirul —

piatra specifică tradițiilor străvechi grecești, romane și evreiești, al cărui nume însemna în latină „albastru”, a fost considerată un remediu de vindecare a minții și un ameliorator al procesului gândirii. Potrivit persanilor antici, pământul era așezat pe o gigantică piatră de safir, bolta cerească fiind o reflectare a albastrului acestei gеме. Safirul era văzut ca un antidot contra otrăvurilor, motiv pentru care a fost purtat de numeroși regi pe parcursul istoriei. În India, oamenii investesc mulți bani

în pietrele de safir, întrucât această gemă este considerată un puternic simbol al adevărului, loialității sau credinței în dragoste; conform superstiției, safirul își pierde strălucirea atunci când este purtat de o persoană infidelă.

Se crede că safirul este capabil să îți concentreze energiile vindecătoare asupra oricărui om, chiar dacă acesta nu este conștient de acțiunea îndreptată asupra sa.

Potrivit unei străvechi tradiții, Moise a primit cele zece porunci înscrise pe o piatră de safir, fapt ce îi conferă acestuia o sacralitate rară în domeniul pietrelor prețioase și semiprețioase.

Datorită acestui aspect, safirul a fost considerat un fel de piatră divină, extrem de râvnită de familiile regale, nobilime și înalți prelați.

În astrologia vedica, safirul albastru este un însemn al lui Saturn, iar cel galben mărturisește o conexiune cu Jupiter. Conform învățăturilor străvechi, cele mai bune gemeni utilizate pentru amplificarea influențelor benefice ale planetelor sunt cele cât mai pure, transparente și lipsite de defecte. Din acest punct de vedere, safirele par a fi mai mult decât potrivite ...

Florile lunii Legenda margaretei

Margareta era o prințesă foarte frumoasă, care la naștere a fost juruită Împăratului Florilor. Cam pe la vârsta de 16 ani, Margareta se îndrăgostește de un prinț frumos ca soarele și nespuse de viteaz. Cei doi se iubesc mult și într-o zi au hotărât să fugă împreună ca să se căsătorească, dar și pentru a scăpa de promisiunea făcută Împăratului Florilor.

Împăratul Florilor află și îl provoacă pe prinț la duel. Cei doi se bat în săbii și paloșe 3 zile și 3 nopți, și în final prințul este ucis. Speriată și îndurerată, Margareta fuge în munți, iar Împăratul Florilor fuge pe urmele ei. Dându-și seama că nu are scăpare, Margareta se roagă, plângând, să moară mai bine decât să fie a Împăratului Florilor. Ruga îi este ascultată și Margareta moare, iar lacrimile ei sunt transformate într-un șirag de perle.

Îndurerat și dându-și seama de greșala făcută, Împăratul Florilor o transformă pe Margareta într-o floare albă, pentru ca aceasta să poată trăi veșnic fără ca cineva să o poată atinge.

Margareta înseamnă soartă, simbol

al puterii destinului și a dragostei.

Bărbatul care dăruiește unei femei o Margareta are sentimente nobile și intenții de căsătorie. Femeia căreia îi plac Margaretele este o femeie simplă, fragilă, care crede în dragoste și în puterea acesteia.

Legenda liliacului

O străveche legendă grecească povestește cum tânărul Pan, zeul pădurilor și câmpiilor, a întâlnit-o în zorii unei zile pe frumoasa nimfă Syringa. El i-a admirat grația și perfecțiunea trăsăturilor și s-a decis să îi vorbească, însă, speriată, nimfa a dat bir cu fugiții. Pan a încercat să o urmărească, dar ea s-a transformat dintr-o dată într-un tufiș parfumat de liliac. Pan, îndurerat, a izbucnit în lacrimi și apoi a început să cutreere pădurile, făcând bine tuturor celor pe care îi întâlnea. În acest fel, Syringa a devenit numele latin al florii de liliac.

Legenda bujorului

Bujorul este simbolul prosperității, a luxului, deoarece în antichitate își permiteau să crească aciașă plantă numai cei bogați.

În mitologia greacă se spune, că

denumirea de Paeonia provine de la doctorul Paeon. Acesta s-a fi implicat în problemele personale ale zeilor și a putut fi salvat doar prin transformarea sa într-o floare cu puteri miraculoase: bujorul. Se spunea, că bobocii de flori de bujor stralucesc în nopțile cu luna plină. Aciastă legendă are un noian de ani, dar mai dăinuie și astăzi, iar oamenii și în prezent consideră bujorul drept rege al florilor, un rival destoinic al trandafirului.

Copacii lunii

Nucul este arborele regalității și profeției. Anticii credeau că nucile sunt un dar adus de către zei. Atât în antichitate cât și în Evul Mediu, nucul era considerat sacru pentru spiritele nopții și vrăjitoare. În numeroase legende din sudul Europei, locul în care este amplasat un nuc reprezintă un spațiu de adunare în vederea practicării magiei și a ritualurilor păgâne. În Roma antică, nucul era un simbol al nopții și întinericului. Asociat cu fertilitatea și erotismul, nucul era înzestrat cu forțe magice în folclorul italian, femeile care stăteau sau adormeau sub crengile lui expunându-se riscului de a rămâne însărcinate.

Artarul simbolizează echilibrul, speranța, simțul practic și este înzestrat cu darul de a aduce succes și belșug. Potrivit unei vechi superstiții, trecerea unui copil mic printre ramurile unui arțar îi asigură acestuia sănătate și o viață lungă. Plantarea unui artar în fața unei case se credea că are capacitatea de a opri liliicii să pătrundă în acea locuință.

Calendar cronologic

1 APRILIE

Ziua Internațională a Păsărilor (Instituită prin semnarea, în 1906, a Convenției pentru protecția păsărilor, care a pus începutul acțiunilor de protejare a faunei sălbatice).

Ziua Umorului

2 APRILIE

Ziua Internațională a Cărții pentru Copii (Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) a decis sărbătorirea acestei zile în 2 aprilie, data nașterii lui Hans Christian Andersen. Se sărbătorește anual, începând din 1967).

4 APRILIE

1941 **Grigore Grigoriu** s-a născut la Căușeni, actor de teatru și cinema. Artist Emerit (1979). Debutază în calitate de actor în anul 1960 la Teatrul dramatic „Vasile Alecsandri” din or. Bălți, apoi actor la teatrul televizat „Dialog” (1966-1969) și la Teatrul „Luceafărul” (1969-1976), iar din 1976 lucrează la Studioul „Moldova film”. Debutază în cinematografie în anul 1966 în „Poezele Roșii”, „Gustul pâinii” ș.a., talentul lui este dezvăluit plenar în filmele „Lăutarii” (1971), „Șatra urcă spre cer” (1975), „Ana Pavlova” (1983).

5 APRILIE

1932 70 de ani de la naștere a omului de artă **Dumitru Goia**, s-a născut în s. Sângereia Veche, astăzi or. Sângerei, dirijor și muzicolog iscusit. Artist Emerit din R. Moldova. A absolvit Școala de muzică „Ștefan Neaga” (1961) și Conservatorul de Stat din Sanct Petersburg (1966). Din 1972 dirijor la Teatrul de Operă și Balet, concomitent — pedagog la Institutul de Arte „G. Musicescu” din Chișinău. În 1978-1979 se perfecționează ca dirijor la Viena. Din 1979 — conducător artistic și prim dirijor al orchestrei simfonice a Filarmonicii de Stat din Moldova.

7 APRILIE

 Ziua Mondială a Sănătății (Se sărbătorește din 1950, la inițiativa Organizației Mondiale a Sănătății, pentru promovarea cunoștințelor despre sănătate și atragerea atenției asupra unor probleme globale în domeniul sănătății).

1954 **Ion Aldea Teodorovici** s-a născut în or. Leova, Republica Moldova - d. 29 octombrie 1992, Coșereni, România. A fost compozitor și cântăreț de origine română din Republica Moldova.

12 APRILIE

1958 S-a născut doamna **Claudia Șerșun**, șeful Secției de cultură a raionului Ialoveni, interpretă de muzică populară.

15 APRILIE

Ziua Internațională a Culturii (Se sărbătorește din 1998, la propunerea Ligii Internaționale pentru Protecția Culturii. Marchează semnarea, pe 15 aprilie 1935, a Tratatului Internațional privind protejarea instituțiilor de cultură și știință și a monumentelor istorice, cunoscut ca Pactul Păcii sau Pactul Rerich).

18 APRILIE

Ziua Internațională a Monumentelor și Locurilor Istorice (Instituită de UNESCO în 1983 pentru a conștientiza diversitatea patrimoniului istoric mondial și, în același timp, vulnerabilitatea acestuia și necesitatea eforturilor pentru protecția și conservarea lui).

1932 **Spiridon Mocanu** s-a născut în orașul Cahul, dansator, Artist al Poporului din anul 1955. A absolvit secția de coregrafie a Școlii de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău în anul 1966. Din anul 1949 - artist în Ansamblul de dansuri populare „Joc” ajungând în scurt timp unul dintre principalii soliști. S-a remarcat în deosebi în dansurile comice, umoristice și în scenele coregrafice populare „Baba mea”, „Badea Macovei”, „Păcală”, „M-am pornit la Chișinău”, „Chiriac”, „Logodna” ș.a. Laureat al festivalurilor mondiale ale tineretului și studenților - IV, 1953, București și VI, 1957, Moscova. În 1957 a fost decorat cu Premiul de Stat al Moldovei.

19 APRILIE

1981 **Alexei Botoșanu** a decedat la Chișinău, cimpoier și clarinetist, Artist Emerit. În perioada 1950 activat în calitate de solist instrumentist în Orchestra de muzică populară „Fluieraș”, a interpretat sârbe, hore, bătute. Autor a mai multor prelucrări de melodii populare. Ordinul „Insigna de Onoare”.

20 APRILIE

1856 **Costache Parno** s-a născut în or. Bălți, renumit lăutar. A învățat să cânte la vioară la lăutarul A. Lemiș. A condus orchestră de muzică populară din 18 muzicanți - viori, contrabas, instrumente de suflat de lemn și de alamă, instrumente de percuție, introducând în componența ei viola și cornul. În repertoriul Lăutarului erau doine, jocuri populare moldovenești. Spre deosebire de alți lăutari care cântau la auz, Costache Parno

și elevii săi cântau pe note. A predat vioara la școala de muzică din Bălți, conducând și fanfara școlii. Printre elevii lui Parno a fost și lăutarul Teodor Moraru.

1948

Ion Josan s-a născut în s. Tănătari, Căușeni, violoncelist și pedagog, Artist Emerit (1983). A absolvit Institutul de arte din Alma-Ata (1972), aspirantura la Conservatorul „P. I. Ciaikovski” din Moscova (1979). A fost artist al orchestrei „Folclor”

în perioada 1967-1969, pedagog la Școala de muzică din Kazahstan (1969-1977), din 1977 solist al Filarmonicii de Stat din Moldova, profesor la Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu” din Chișinău.

22 APRILIE

Ziua Internațională a Planetei Pământ (Sărbătorită pentru

prima oară în 1990, are scopul unirii tuturor oamenilor în vederea protejării mediului înconjurător. Rezoluția 63/278 a Adunării Generale ONU din 22 aprilie 2009 a desemnat această zi ca Zi Internațională a Planetei Mamă).

1937 Dumitru Cara-Ciobanu s-a născut în s. Novosiolovscoe, Reni, actor, Artist emerit (1967). A absolvit studiul moldovenesc de pe lângă Școala teatrală „B. V. Șciukin” din Moscova (1960). Din 1960 a jucat la Teatrul „Luceafărul” unde a creat o samă de roluri importante. Dumitru Cara-Ciobanu, în această zi ar fi implini 75 de ani de la naștere.

23 APRILIE

Ziua Bibliotecarului (Instituită prin Decretul Președintelui RM nr. 1774-II din 21 noiembrie 2000. Inițial se sărbătorea la 5 octombrie. Din 2010, conform Decretului Președintelui RM nr. 189-V din 8 februarie 2010, se consemnează la 23 aprilie).

Ziua Mondială a Cărții și Dreptului de Autor (Instituită de UNESCO în 1995 pentru a comemora moartea sau nașterea, în data de 23 aprilie, a unor mari scriitori ai lumii (W. Shakespeare, M. de Cervantes, M. Druon ș.a.) și, totodată, pentru a încuraja lectura și editarea cărților).

1905 Șico Aranov s-a născut în or. Tatarbunar, compozitor, dirijor de orchestră. Artist al Poporului, organizator și conducător artistic al Orchestrei de estradă din Moldova (1940-1945), conducător artistic al Orchestrei de jazz „Bucuria” (1956-1963) și al Orchestrei de estradă a radiodifuziunii moldovenești (1964-1966). A compus cântece de estradă, cântece și melodii moldovenești, 12 fantezii, 8 suite pentru orchestra, peste 200 de cântece, a prelucrat melodii folclorice. Decorat cu ordinal „Insigna de Onoare”.

1927

Gheorghe Eșanu s-a născut în mun. Bălți, Artist al Poporului (1966). A fost solist al Capelei corale „Doina” (1952) și al Orchestrei de muzică populară „Fluieraș” (1953-1979), a interpretat cântece populare moldovenești, romanțe, cântece de autori moldoveni. Laureat al celui de-al IV-lea Festival mondial al tineretului și studenților de la Moscova (1957), decorat cu Ordinul „Drapelul Roșu de Muncă”.

24 AUGUST

1808

Constantin Negruzzi s-a născut în Trifeștii Vechi (astăzi Hermeziu), din apropierea Prutului, lângă Iași, și-a început învățătura în greacă, iar românește învățat singur. Izbucnind revoluția din 1821, a fugit în Basarabia cu tatăl său. La Chișinău face cunoștință cu poetul rus Pușkin. Din această

perioadă datează primele sale încercări literare: Zăbavele mele din Basarabia în anii 1821, 1822, apoi copist la visterie. Publică câteva traduceri de poezii și câteva nuvele, care făcură mult efect. Ales, în 1837, deputat de Iași, apoi funcționar superior, și ca director al teatrului, se arată pătruns de idei liberale și doritor de progres. În 1840 este ales primar al orașului Iași. Negruzzi debutează cu traducerea poeziei Șalul negru după A. Pușkin. Apoi întreprinde traducerea baladelor lui Victor Hugo. Dintre cele mai reușite cităm Uriașul. O altă traducere importantă este a satirelor lui Antioh Cantemir, din rusește, făcută împreună cu Alexandru Donici. A scris și poezii originale, cea mai însemnată - Aprodul Purice. Operele în proză sunt împărțite în trei grupe, cu titlul general de Păcatele tineretelor (1857).

S-a ocupat și de teatru. A tradus din franceză și a scris lucrări originale: Cărlanii (1857) și Muza de la Burdujeni (1850). Se stinge din viață la 24 august 1868, este înmormântat în cimitirul din Trifeștii Vechi.

1952 S-a născut doamna **Claudia Nestor**, șeful Secției de cultură a raionului Strășeni.

1956 S-a născut doamna **Eugenia Baroncea**, șeful Secției de cultură a raionului Ungheni

26 APRILIE

Ziua Mondială a Proprietății Intellectuale (Instituită în anul 2000 de către Organizația Mondială a Proprietății Intellectuale (OMPI) pentru a sensibiliza publicul larg asupra rolului proprietății intelectuale în dezvoltarea economică, culturală și socială a țărilor lumii).

1934

Serghei Lunchevici s-a născut în or. Chișinău. A fost unul din cei mai importanți violoniști și dirijori din a 2-a jumătate a secolul XX din Republica Moldova. După ce a absolvit studiile la Academia

de Muzică „G. Musicescu” din Chișinău (1952-1957) a activat ca violonist în orchestra simfonică a Filarmonicii din Chișinău. Din 1958 devine prim violonist și dirijor al orchestrei de muzică populară „Fluieraș”. A fost protagonist în rolul principal al lui Toma Alistar din filmul „Lăutarii” (regia Em. Loteanu). Laureat al Premiului de Stat al RSSM (1967), Artist al Poporului din RSSM (1966), Artist al Poporului din URSS (1976). A fost decorat cu „Ordinul Republicii” în 1993.

1948 Eugen Sandu s-a născut în or. Chișinău, dansator, Artist Emerit din 1972. A absolvit Școala coregrafică din or. Moscova în anul 1966. Din 1966 este interpret în Ansamblul de dansuri populare „Joc”. Interpret-solist înzestrat cu înalte calități muzicale și tehnice, însoțite de capacitatea de a pătrunde în specificul artei dansului popular. Pedagog repetitor la ansamblul „Joc”.

Ziua Drapelului de Stat

Pe 27 aprilie, în Republica Moldova este marcată Ziua Drapelului de Stat. Sărbătoarea a fost instituită în aprilie 2010 prin modificări operate de către Parlament la Hotărârea privind zilele de sărbătoare, zilele comemorative și zilele de odihnă în Republica Moldova.

Potrivit inițiativei legislative, Ziua Drapelului de Stat este zi de sărbătoare, dar nu și de odihnă.

În această zi oficialități și oameni simpli vor depune flori la monumentul lui Ștefan cel Mare din centrul capitalei, care va fi înconjurat de panglici tricolore. De asemenea, Ministerul Apărării organizează o ceremonie consacrată Zilei Drapelului, în cadrul căreia va fi aliniată garda de onoare, iar drapelul național va fi binecuvântat de un sobor de preoți și va fi ridicat pe catarg în acordurile Imnului de Stat al Republicii Moldova.

Tricolorul a fost desemnat drapel de stat printr-o lege aprobată la 27 aprilie 1990 și reprezintă un simbol al suveranității și independenței Republicii Moldova.

Ziua Internațională a Dansului

Ziua de 29 aprilie, conform calendarului UNESCO, marchează, în toată lumea, Ziua Internațională a Dansului. Evenimentul este sărbătorit prin citirea unui mesaj, transmis de o personalitate din domeniu, în toate instituțiile de gen din lume.

În mesaj se vorbește despre rolul pe care dansul îl are în viața fiecărui om și universalitatea lui, ca modalitate de exprimare. „Se dansează la nunți, pe străzi, pe scenă și în spatele scenei, pentru a transmite bucuria ca un ritual. Dansul este o limbă universală: emisar pentru egalitate, toleranță și compasiune. Dansul ne învață să fim sensibili, conștiințioși și atenți la momentul pe care îl trăim. Dansul este o manifestare a

faptului că suntem vii”. În 1982, Institutul Internațional de Teatru (ITI), prin Comitetul Internațional al Dansului, a hotărât ca, în fiecare an, pe 29 aprilie, să se sărbătorească Ziua Internațională a Dansului. La aceasta dată s-a născut, în 1727, creatorul baletului modern, Jean-Georges Noverre (1727 - 1810).

„Dansul nu aparține nimănui în exclusivitate. El oferă bucurie și desfătare tuturor celor care îl practică și tuturor celor care îl privesc. Limbajul dansului nu cunoaște frontiere. El pătrunde dincolo de clase sociale, de educație, de țară sau de credință. Vocabularul său este infinit, așa cum emoțiile umane vibrează grație mișcării. Dansul îmbogățește sufletul și înalță spiritul. Dansul trăiește în tot ceea ce e viu. Să-i îndemnăm pe toți copiii lumii să danseze și atunci pacea va urma cu siguranță!” (Miyako Yoshida).

Intrarea Domnului în Ierusalim

Duminica Floriilor

Este o sărbătoare - Praznic Împărătesc, celebrat în Duminica dinaintea Paștilor. Numele Florii provine de la numele sărbătorii antice romane (păgâne) a primăverii, Floralia, care avea loc cam în perioada în care astăzi se sărbătorește Intrarea Domnului în Ierusalim - sărbătoare a vegetației. La această sărbătoare se folosesc ramuri de salcie și de smochin care amintesc cum a fost întâmpinat Mântuitorul la intrarea Sa în Ierusalim.

Legenda spune că, în timpurile în care Iisus era răstignit pe cruce, Maica Domnului, plângând, și-a pus opinci de fier, a luat un toiag de oțel și a plecat să-și găsească fiul. Pe drum, a ajuns la o apă și a rugat o salcie să-i facă punte.

Pentru aceasta, a binecuvântat-o să nu poată fi făcuți cărbuni din lemnul ei și să fie dusă în fiecare an la biserică de Florii. De aceea, în această zi oamenii duc la biserică flori și ramuri de salcie, pentru a fi sfințite. Cu ramurile de salcie, simbol al primăverii și al fertilității, se ating vitele și copiii mici, ca să crească și să înflorească precum salcia. Ramurile sfințite se pun apoi la icoane sau deasupra ușii și sunt folosite în timpul anului, ca leac împotriva bolilor sau ca mijloc de apărare împotriva dezastrelor naturii. Cine se încinge peste mijloc cu salcie sfințită va fi ferit de dureri, iar cine înghite în această zi trei mătisoari de salcie sfințită nu va suferi de dureri de gât. Salcia se folosește și în scopuri

comerciale: animalele, înainte de a fi duse la târg, la vânzare, trebuie atinse cu salcie, pentru a atrage cumpărătorii. Mătisoarii alungă furtunile și grindina.

Hristos a înviat!

Sărbătoarea Sfințelor Paște alături de cea a Nașterii Mântuitorului, marchează evenimentul fundamental al creștinismului, Învierea lui Iisus Hristos. Paștele creștin derivă din Paștele evreiesc și este cea mai sfântă sărbătoare. Data de început a Paștelui marchează începutul anului ecleziastic creștin.

Cuvântul Paști provine din forma bizantinolatină Pastihae a cuvântului evreiesc Pesah (trecere), moștenit de evrei de la egipteni. Evreii numeau Pascha (Paști) — sau sărbătoarea azimelor, în amintirea trecerii prin Marea Roșie și a eliberării lor din robia Egiptului (Ieșire XII, 27), care se prăznuia la 14 Nisan și coincidea cu prima lună plină de după echinocșiul de primăvară. Este de la sine înțeles că motivul Paștilor creștine este cu totul altul decât al evreilor, nefiind

altă legătură decât una de nume și de coincidența cronologică.

La baza datei celebrării Paștelui sunt două fenomene astronomice: echinocșiul de primăvară și mișcarea de rotație a Lunii în jurul Pământului. Astfel, Paștele se serbează în duminica imediat următoare primei luni pline după echinocșiul de primăvară.

Durata Paștelui creștin este de 40 de zile, cuprinse între sărbătorile Învierii Domnului și Înălțării Domnului.

Legenda ouălor roșii!

În vremea când Iisus era răstignit pe cruce, și suferea pentru păcatele noastre, în Cetatea Ierusalim a venit o femeie care a adus cuiva un coș plin cu ouă. Trecând ea prin acel oraș a auzit că Iisus Hristos a fost condamnat la moarte și răstignit pe dealul Golgota.

Când femeia a auzit vestea aceea cutremurătoare, inima ei a fost cuprinsă de o mare durere. Ea era cu atât mai supărată pentru că Iisus l-a vindecat odată pe fiul ei, care era bolnav de moarte.

Așa cum era, cu coșul plin de ouă, a fugit repede la dealul Golgota, unde Iisus era bătut în cuie pe cruce și niște soldați îl păzeau. Din mâinile și picioarele Lui sfinte curgeau stropi mari de sânge. Femeia și-a așezat coșul ei cu ouă acolo jos, lângă crucea Domnului, și a început să se roage plângând de durere:

— Doamne Sfinte, Tu, care ai făcut numai bine, ai salvat oameni de la moarte, ai înviat morții și ne-ai învățat să credem în Dumnezeu, acum ești răstignit pe cruce ca cel mai mare dușman. Te rugăm, iartă-ne pe noi, păcătoșii, și lasă-ne un semn, să ne aducem aminte de suferința pe care ai îndurat-o pentru noi. Când s-a ridicat femeia de jos, ouăle din coșul ei erau toate roșii de la sângele care picurase pe ele din rănilor Lui Iisus. Femeia n-a mai mers acasă, ci a rămas în orașul Ierusalim. După trei zile de la răstignire, acea femeie împreună cu alte femei au mers la mormântul Domnului,

dar acesta era gol și atunci s-au bucurat mult, spunând: Hristos a înviat!

Plină de bucurie, femeia spunea tuturor despre ouăle roșii din coșul ei, care erau semnul suferințelor Lui Iisus pe cruce. Cu ochii strălucind de bucurie împărțea tuturor câte un ou roșu, spunându-le: Hristos a înviat! De atunci, în fiecare an, în Vinerea Mare, femeia aceea credincioasă își pregătea câte un coș cu ouă roșii în amintirea Răstignirii și Învierii Domnului. Le împărțea copiilor și săracilor, povestindu-le despre suferințele lui Iisus pentru mântuirea noastră, a oamenilor. Apoi îi puneă să ciocnească în amintirea Învierii Domnului, spunându-le: Hristos a înviat!, și primind răspunsul: Adevărat a înviat!

Legende creștine leagă simbolul ouălor roșii de patimile lui Iisus. Se zice că atunci când Iisus a fost bătut cu pietre, acestea atingându-l s-au transformat în oua roșii.

Culorile folosite la vopsirea ouălor corespund unei anumite simbolistici:

- Roșu — simbol al sângelui, soarelui, focului, dragostei și bucuriei de viață;

- Negru — absolutism, statornicie, eternitate;

- Galben — lumină, tinerețe, fericire, recoltă, ospitalitate;

- Verde – reînnoirea naturii, proșpețime, rodnicie, speranță;

- Albastru – cer, sănătate, vitalitate;

- Violet – stăpânire de sine, răbdare, încrederea în dreptate.

Culoarea galbenă se face din scoarță sau frunză de pădureț acru, (măr sălbatec) cu fructele roșii și foarte acre. Ouă decorative se mai fac cu vopselele în relief, împodobite cu mărgelă, din lemn, din lut

Legenda Mieluțului

Profetul Isaia spune: „ca un miel spre junghiere s-a adus...” (Is. 53, 7). Deci,

pentru creștini, Hristos devine Mielul care Se jertfește pentru mântuirea nea-

mului omenesc. În Denia Prohodului se cântă: „Coasta Ți-au împuns, mâinile Ți-au pironit, Stăpâne și cu rana Ta din coastă ai vindecat neînfrânarea mâinilor strămoșilor”. Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă să serbăm Paștele într-o nouă perspectivă: „Iată Hristos, Paștele nostru, S-a jertfit pentru noi; să prănuim, deci, nu cu aluatul cel vechi, nici cu aluatul răutății și al viclesugului, ci cu azimile curăției și ale adevărului” (I Cor. 5, 7-8). Creștinii nu trebuie neapărat să taie miei de Paște, ci să depună tot efortul pentru a se împărtăși cu Trupul și Sângele lui Hristos. Pentru creștini, Paștele înseamnă trecerea de la moarte la viață.

Lumânarea de Înviere

În noaptea de Înviere credincioșii poartă în mână o lumânare, pe care o aprinde din lumina adusă de preot de pe masa Sfântului Altar. Aceasta lumânare este simbolul Învierii, biruinței vieții asupra morții și a luminii lui Hristos asupra întunericului păcatului. Oamenii păstrează restul de lumânare ne arsă și o aprind în cursul anului când au un mare necaz în casă.

Legenda Drobului (Cighirul)

În multe localități, de Paște se pregătește Drobul din miel, ou și verdeață. Drobul a fost inventat în lumea urbană, apoi și în cea rurală și a devenit alimentul care se identifică în actualitate, aproape complet, ca pasca și ouăle roșii, cu sărbătorile Paștelui.

Legenda Pascăi

La noi, pasca este pregătită din făină de grâu curat, se frământă, se adaugă lapte, uneori și ouă. Pasca are formă rotundă pentru că se crede că scutecele lui Hristos au fost rotunde. Pe margini

se pune un colac împletit în trei, la mijloc se face o cruce din aluat, simbolizând crucea pe care a fost răstignit Hristos. Între împletituri se pune brânza sărată sau dulce, frământată cu ou și stafide. Înainte de a se face pasca, femeile „se griesc, se spală pe cap, se piaptână, îmbracă straie curate, fac rugăciuni și apoi se apucă de plămădit”. Și momentul coacerii este ritualizat: „când pun în cuptor, fac cruce cu lopata sus, pe tuspătru pereți și apoi la gura cuptorului, zicând: Cruce-n casă, / Cruce-n masă, / Cruce-n tuspătru / colțuri de casă”.

Din același aluat se fac și **cozonacii**. Aluatul se face mai mult pe lapte - dacă are omul, de nu, îl face și pe apă - se pun multe oua, zahăr și unt. Cozonacii ce se făceau mai demult și se mai fac de unii astăzi au măsura aceasta: două părți de ouă, o parte de unt și făină cât cuprind acestea; cu lapte numai se plămădește. Apoi se adaugă: zahăr, scorțișoară și coajă de lămâie. La cozonacii ce se fac acum, se dă la o chila de făină, 30 oua și 1/4 litru unt topit - albușul se bate, dar nu se pune tot, îl potrivești ca și celelalte. Forma ce o are cozonacul e următoarea: se ia o bucată mare de aluat, pusă în lung, capetele de la margine, se întind ca să fie subțiri, iar mijlocul se lasă mare ca o pâine, apoi, sucindu-se capetele de câteva ori unul cu altul, se întorc și se pun deasupra aluatului de la mijloc. Frumusețea cozonacului este a fi înalt, crescut și „încă dacă la scos trebuie să strice gura cuptorului, atunci cucoana e meșteră. La miez trebuie să fie moale ca scama și să se desfacă în şuvițe lungi. Aceasta se dobandește dacă aluatul e bine bătut (Elena Niculița Voronca).

Sărbători Fericite!

Hora Satului

din perioada sărbătorilor de Paște în tradiția românească

Din mulțimea tradițiilor păstrate până în prezent în cultura orală din spațiul românesc, Hora satului are un statut și o semnificație aparte. Fiind o practică veche, acest obicei era organizat de colectivitățile autohtone de altădată cu diferite ocazii, fie în zilele mai importante ale calendarului religios, fie în zilele de odihnă. Chiar dacă modalitatea de organizare și desfășurare a obiceiului este, în linii mari, unitară pe întreg teritoriul investigat, el are și unele particularități zonale. Studiul de față prezintă la modul general câteva dintre semnele culturale ale Horei satului și felul ei de manifestare în contemporaneitate pe teritoriul României și a Republicii Moldova.

Accepția consacrată a noțiunii *Hora satului* în cultura românească de tradiție orală indică asupra unei petreceri țărănești în aer liber, care se desfășoară în zilele de sărbătoare sau în cele de odihnă, în timpul căreia se dansează o gamă largă de jocuri tradiționale (mixte și de perechi). Odinioară, *Hora satului* implica o participare destul de largă a colectivității rurale, fiind o petrecere a întregii comunități. Ea se desfășura în momentele mai importante ale calendarului religios (Paște, Crăciun, Anul Nou, Bobotează, Lăsatul Secului, Hramul bisericii) ori în zilele de odihnă (sâmbăta, duminica). Pe timp de vară însă, hora (în unele sate din centrul și nordul Moldovei din stânga Prutului obiceiul se numește joc) era organizată odinioară „numai în ziua când [se] serbează Hramul bisericii”.¹ Din observațiile lui Petre V. Ștefănuță aflăm că zilele de sărbătorire a hramului și, implicit, de organizare a horei în zona de Codru a Moldovei erau următoarele: Nisporeni - la Duminica Mare; Iurcenii - la Sf. Foca (5 august); Cristești - la Sf. Maria Mare (15 august); Vărzărești - la Sf. Maria Mică (8 septembrie); Bolțun-Procoare - la Ziua Crucii (14 septembrie).² În multe localități din arealul românesc se mai păstrează tradiții și obiceiuri bine conservate ale *Horei satului*.

În toată existența milenară a poporului nostru, spiritualitatea și trecutul său cultural au fost și rămân un tărâm puternic atașat și influențat de cultul religios ortodox. Din multitudinea de obiceiuri pascale care se derulau în vatra satului tradițional până în prezent s-au mai păstrat doar câteva, ele desfășurându-se începând din postul Paștelui și până în prima, a doua sau a treia zi de Paște. Între acestea figurează și *Hora satului*.

Vom face o scurtă introducere în subiect. Sărbătorile sunt întotdeauna prilej pentru anumite acțiuni pregătitoare, care încep în ajun. Gospodinele văruiesc casele, mătură și scutură prin camere, așează zestrea și se pregătesc bucate și băutură. După slujba religioasă, tineretul merge la horă. Flăcăii și fetele din satele vecine se opresc la gazdele pe care le cunosc, și de aici se duc la horă. Maturii care se întorc de la mănăstire spre casă se opresc și privesc. În mijlocul satului se întinde hora, susținută de muzica lăutarilor.³ Nu constituie o excepție nici sărbătorile de Paște. Apropierea Marii sărbători se face simțită

cu o săptămână înainte, mai exact, odată cu Floriile. Săptămâna Mare sau a Patimilor, adică cea cuprinsă între Florii și Paște, comportă un grad de sobrietate și de penetranță sporită, comparativ cu restul zilelor din postul Păresimilor sau al Patruzecimii. Este un post deplin întru ispășirea unor păcate, fapte reparatorii, menite să manifeste realitatea căinței, mărturisirea prin practici speciale a greșelilor săvârșite împotriva lui Dumnezeu și împotriva apropiatului, a păcatelor care au o dimensiune morală și socială. Se renunță temporar la lucrările agricole și la unele munci casnice, se purcede la o purificare rituală a spațiului (focuri, ruguri, denii). Tot acum se face sacrificarea animalelor, vopsirea ouălor, prepararea copturilor, ca și diferite practici de purificare a spiritului și de penitență, însoțite de acte de virtute și de dreptate socială (smerenie, pietate, pocăință sinceră, milostenie, lupta împotriva patimilor), săvârșirea actelor creștine (rugăciune, împărtășanie, iertarea reciprocă între oameni), precum și alte mijloace și activități de cultivare și desăvârșire a sufletului. În această perioadă a postului se face și arvunirea lăutarilor pentru Hora satului.

La fel de severe sunt și restricțiile în ziua sărbătorii de Paște. Astfel, este interzisă orice muncă posibilă în gospodărie și în afara acesteia. Odată aranjată, masa de sărbătoare nu se ridică pe parcursul următoarelor trei zile. Rudele (frați, copii, nepoți, finii etc.) se vizitează unele pe altele, ospătează, petrec, într-un cuvânt, serbează în atmosfera care ar cadra cu bucuria Învierii, specifică tradiției creștin-ortodoxe. În prima zi a Învierii Mântuitorului Iisus Hristos, copiii umblă pe la casele oamenilor, rostind cuvintele: „Hristos a înviat!” și, primind răspunsul „Adevărat a înviat!” sau „Cu adevărat a înviat!”, sunt răsplățiți cu ouă roșii, uneori și cu dulciuri, copturi, fructe uscate și/sau nuci (ne referim, în special, la unele localități din nordul și centrul teritoriului al Republicii Moldova). Începând cu noaptea Învierii și până la Înălțare, oamenii se salută doar cu „Hristos a înviat!”. Acasă ciocnesc solemn ouă roșii, cinstesc vin roșu, gustă din pasca sfințită și mănâncă alte bucate preparate în ajun. Cei mai mici ca vârstă obișnuiesc ca să le fie ciocnit oul pascal de către cei mai mari. Uneori, ouăle ciocnite sunt schimbate între meseni. În unele localități (spre exemplu, în

satul Țigănești din județul Teleorman) „oamenii veneau acasă de la biserică aducând salcii pe care le puneu la pragul de sus al ușii și la icoane, ca să ferească de rele familia și casa. Începând de la ora două după amiază, începea hora satului. Aceasta era ziua când ieșea la „lume”, adică la horă, noua generație de fete candidate la maritiș, numite „boboace”. (...) „Banda de muzică” a lui Buligan străbătea satul, cântând ca o chemare la hora satului!”.⁴

În unele localități, la Hora satului se mergea în a doua sau în a treia zi de Paște, fapt ce implica participarea activă a întregii colectivități rurale. Până în prezent se păstrează practica construirii pe toloaca satului, pentru tineri, a scrânciobului mare în satele din județul Suceava (localitățile Bosanci, Broșteni, Dorna Arini). „Acesta din urmă era făcut în lemn, avea forma unei roți uriașe, montată pe doi stâlpi verticali. Perechile de tineri se așezau și se „învârteau” pe cele patru scaune montate pe roată, în timpul în care ceilalți se prindeau în hora satului. Uneori, tinerele neveste se „învârteau” și ele în scrânciob, crezând că, în acest fel, cânepa le va crește mai mare. În credința locală, scrânciobul era reprezentarea simbolică a corpului lui Iuda, cel care s-a spânzurat în grădina în care l-a vândut pe Iisus, iar trupul său s-a leganat în copac timp de trei zile”.⁵ Practica construirii scrânciobului pentru tinerii participanți la Hora satului era întâlnită și în stânga Prutului (în satele din nordul și centrul Moldovei).

Și în alte regiuni istorice, bunăoară în Maramureș și Bihor, sătenii obișnuiesc să facă vizite unul altuia, a doua și a treia zi de Paște, când se organizează și Hora satului, numită în părțile locului *higheghe*. Se angajează lăutari și acolo, în mijlocul satului, se adună tineri și bătrâni, și petrec.

Interesante se prezintă datinele legate de marea sărbătoare creștină a Învierii Domnului în Ardeal. În satul Hondol din județul Hunedoara, începând din Postul Paștelui și până în a treia zi de după Înviere, se practică două vechi obiceiuri care se încheie cu Hora satului. Primul dintre acestea se numește *obiceiul Steagului*. În perioada premărgătoare sărbătorii, ceata de flăcăi, având în frunte doi conducători numiți *comornic* și *crai*, pregătește din lemn de stejar o toacă pe care o instalează în curtea bisericii. Toaca este păzită zi și noapte, anunțând prin semnale repetate Învierea lui Iisus Hristos. Prin acest gest, flăcăii se identifică cu străjerii de la mormântul Domnului Iisus. Între timp, la casa craiului se confecționează Steagul de Paște. Acest accesoriu este format dintr-un băț lung împodobit, iar în vârf este prins steagul brodat cu efigia lui Iisus. În Duminica Paștelui, când se face slujbă, ceata de flăcăi poartă steagul de la casa unde a fost confecționat până la biserică, iar după slujbă, se merge cu el la cimitirul din sat, unde este sfințit. După ce se face acest ritual, se merge pe la casele oamenilor, unde se urează tradiționalul „*Hristos a înviat!*”. Periplul alaiului continuă până a doua zi de Paște, când steagul și purtătorii îi vizitează pe toți gospodarii satului, primind în schimb ouă roșii, carne de miel și vin, care sunt strânse de comornic și de crai în vederea organizării jocului cetei. La acest joc participă toți tinerii din sat și se organizează o Horă a satului, la care se dansează jocurile obișnuite în partea locului. La încheierea jocului, steagul este predat la biserică, unde este păstrat în clopotniță până la următorul ciclu.

Împușcatul cocoșului este un alt obicei vechi practicat în Ardeal. El se mai păstrează doar în zona Hațegului și în

localitățile din apropiere (comuna Densuș, satele Peșteana și Peștenița). Obiceiul se desfășoară în prima zi de Paște. În Săptămâna Mare se formează două cete de tineri care vor prezenta obiceiul în Duminica Paștelui. Una dintre aceste două echipe va aduce un cocoș, de preferință negru, și tinerii merg la un loc dinainte stabilit în hotarul satului, unde se întrec în împușcatul cocoșului. Ambele cete sunt formate din trei sau patru concurenți. Cocoșul se leagă de un pom într-o livadă, iar arbitrul concursului este pădurarul satului, posesorul armei de vânatoare. Concursul se desfășoară sub atenta supraveghere a acestuia care îi și învață cum să tragă cu arma. Se fac mai multe împușcături, iar ceata care împușcă prima cocoșul câștigă trofeul, ceata pierzătoare fiind obligată să organizeze Hora satului, care constă în plățirea lăutarilor, asigurarea mâncării și a băuturii care trebuie să fie din plin. Deși obiceiuri necunoscute pentru mulți, ele reprezintă istoria și tradițiile autohtone, fără de care atestarea noastră istorică ar întâmpina unele dificultăți.⁶

Slobozirea păresimelor – hora satului „Căteaua” este un obicei cu o dată fixă, care se practică în a treia zi de Paște în satul Topești, județul Gorj, cu participarea comunității locale. Atât cei maturi, cât și cei mici se îndreaptă în dimineața acestei zile spre locașul sfânt la slujba religioasă. Un element indispensabil este împodobirea mesei duhovnicești cu bunătățile aduse de mireni: colaci, cozonaci, vin, ouă vopsite în roșu ș.a. Urmează masa de sărbătoare în curtea bisericii (a se vedea figura 1 din anexă) după care începe petrecerea cu participarea lăutarilor. Aceștea susțin cu viori, țambal și contrabas horele care succedau ospățului (a se vedea figurile 2 și 3 din anexă). Repertoriul se constituie din dansuri tradiționale precum *hora de mână, sârba, învârtita*. Totuși, „sarea și piperul” spectacolului îl constituie hora „*Căteaua*” care se desfășoară la sfârșitul petrecerii. Algoritmul dansului include câteva secvențe hazlii care-i conferă sens și amuză prezența, creând dispoziție și atmosferă sărbătorească (a se vedea figura 4 din anexă).

Iată cum se derulează hora „*Căteaua*”.

„Pe ritm de sârbă se prind de mână tineri și bătrâni – cel din față, un om priceput în ale jocului, i poartă în mână o nuiă destul de mare, iar cel din spate poartă și el tot o astfel de nuiă. Se face hora roată, după muzica lăutarilor și joacă neconținut până când cel din față strigă: „ho!”. Se oprește hora, iar primul începe strigăturile repetate de întreaga horă: „A intrat căteaua-n moară! Și morarul se trezi, / Luă lopata și-o lovi, / Iar căteaua schiorlăi”. Toată hora dă din picior și strigă „schiorlauu...”.

„Dădu o dată / Schiorlau... / Mai dădu o dată / Schiorlauu... / Și-ncă o dată / Schiorlauu...”

Se pornește din nou hora și joacă până cel din față dă din nou comanda: „ho!”. Se oprește hora, iar el continuă strigăturile repetate de întreaga horă:

„Foaie verde razachie, / Și-a intrat căteaua-n vie, / Și pândarul se trezi, / Luă haragul și-o lovi, / Iar căteaua schiorlăi / Schiorlauu... / (Scutură piciorul toată hora). Iar căteaua cum sări, / Cum sări se și-ncălci. / Cum făcu? Iaca-așa!

Conducătorul ține în mână dreaptă nuiaua și, aplecându-se, dă, printre picioare, mâna stângă celui din spatele său. Acesta o prinde cu dreapta și mâna stângă o dă tot printre picioare următorului și tot așa până se încălcește întreaga horă. Prin mișcări șerpuite capul horei încearcă să lovească cu nuiaua pe cel din coadă. Acesta se ferește, încercând să-l lovească și el. Și

tot astfel de mișcări repetate până ce se rupe hora, sfârșindu-se într-un ritm de aplauze și hohote de râs”.⁷

Încheiere. Nu ne-am propus să epuizăm problematica notată în titlu și nici să prezentăm toate aspectele ei din motive lesne de înțeles. Am intenționat doar să scoatem în profil unul din semnele culturale care relevă atașamentul comunității față de tradiție la răscrucea dintre secolele XX-XXI, precum și modul cum se articulează gândirea populară românească cu modernitatea, luând în discuție un obicei tradițional practicat cu prilejul celei mai mari sărbători a creștinătății. Am amintit doar câteva dintre componentele esențiale, poate mai puțin cunoscute, ale *Horei satului*, specifică tradiției românești din perioada Paștelui, în intenția de a le face cunoscute (fie și parțial) și a le sublinia culoarea ideatică. Prin valorile pe care le deține, *Hora satului* contemporană prezintă o latură importantă a specificului spiritualității naționale românești, conturându-i identitatea în lumea pluralistă și globalizantă. În același timp, ea consfințește rezultatul teaurizării unor valori fundamental-umane în tradiția populară, ca formă vie de manifestare socioculturală a comunității ce respectă și construiește bunuri cultural-artistice colective.

Mesajele culturale, bine conservate în economia vechiului obicei, reflectă, așadar, anumite secvențe din viața spirituală a colectivităților autohtone, care trebuie identificate, înregistrate, consemnate și, evident, conservate. Merită să le cunoaștem mai bine și să le valorificăm atât pe plan cultural, cât și pe plan științific.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

¹ ȘTEFĂNUCĂ, Petre V. – *Hora în regiunea Iurcenilor* // **Folclor și tradiții populare**. Vol. 2. Chișinău, „Hyperion”, 1991. P.123.

² *Ibidem*.

³ Cf. *Hora în regiunea Iurcenilor ...Op.cit.*, p.123-127.

⁴ BUICĂ, Elena. *Prin sita vremii-sărbătoarea sfintelor Paști* // **Observatorul**, 4 august 2006//

http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action?=articleviewdetail&ID=3358, vizitat pe 11.01.2008. A se vedea și: ȚĂR-COMNICU, Emil. – *Reminiscențe spirituale ale românilor din Bulgaria (I). Sărbători și obiceiuri calendaristice* // *Memoria etnografică. Revistă de patrimoniu etnologic și memorie culturală*. An VIII, nr.26-27, ianuarie-iunie 2008. Baia Mare. P.90-95.

⁵ *Obiceiuri de Paști* // http://www.crestinortodox.ro/Obiceiuri_de_Paști_13508.html, vizitat pe 25.09.2008.

⁶ Cf. OLARU, Adrian. – *Datini hunedorene în perioada Paștelui* // **Ziarul de Mureș**. Târgu Mureș, 24 aprilie 2006.

⁷ Chirescu, Silivia, Ciochină, Mariana, Târșu, Doina. *Un obicei tradițional al satului Topești Slobozirea păresimilor – a treia zi de Paști – hora satului „Căteaua”* // <http://grupa.trei.ro/html/cateaua.htm>, vizitat pe 11.01.2008.

Hora satului of Easter period in Romanian Tradition

Out of tradition remains to this oral culture of the Romanian space, *Hora satului* has a status and significance. As a practical house, this was usually organized by local community of the past on various occasions, be more important in the religious calendar days or days of rest. Even if the method of organizing and conducting custom is roughly uniform throughout the investigation, he has some regional particu-

larities. The study presents some generally the cultural signs of *Hora satului* and its way of expression in contemporary times in Romania and Moldova.

ANEXĂ

Figura 1

Figura 2

Figura 3

Figura 4

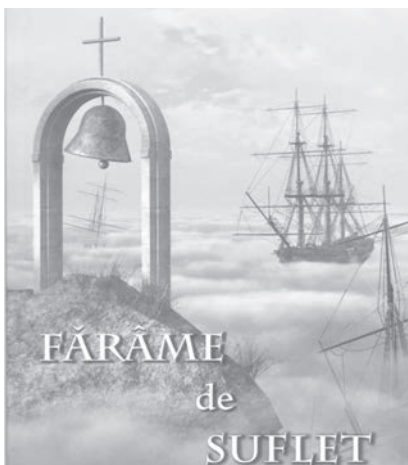
„Copiii Moldovei citesc o carte” — Campanie Națională Fărâme de suflet

Scrisă de prozatorul Aurelian Silvestru, cartea „Fărâme de suflet” va fi citită de copiii din Republica Moldova, fiind selectată pentru lectură în cadrul Campaniei Naționale „Copiii Moldovei citesc o carte” desfășurată în acest an.

„Fărâme de suflet” este o „carte despre bunătate, credință, despre suflet, despre lucruri de care trebuie să ne apropiem în fiecare zi”, avea să remarce Aurelian Silvestru.

Lansarea acestei Campanii are menirea de a atrage cât mai mulți copii la lectura cărților de valoare, de a învăța să trăiască în afara minciunii și nedreptății, de a le inspira încrederea în ziua de mâine.

Bibliotecilor, acestor lăcașe ale spiritualității, le revine misiunea de a le pune la dispoziția cititorilor această

carte plină de înțelepciune, de gânduri frumoase, de învățăminte utile nu doar copiilor, dar și celor maturi.

Biblioteca Publică din satul Costești s-a încadrat în această acțiune. Am

amenajat un colțșor special unde sunt expuse toate creațiile prozatorului Aurelian Silvestru.

Copiii citesc cu un deosebit interes cartea apoi completează un chestionar care le permite de a-și expune părerea despre cele citite. Vor mai fi petrecute lecturi în grup, discuții pe marginea celor citite, concurs de desene inspirate din lectură.

În perioada septembrie-noiembrie vor fi făcute totalurile unde cei mai activi cititori vor fi premiați. Credem că acest volum de parabole va intra în inimile iubitorilor de frumos, de lectură, de viață.

MARIA BORTĂ,
șefa Bibliotecii Publice Costești

Tainele sale ne apără, numele său ne adună

Fiecare epocă își are cântăreții săi. Dar nici pe departe nu fiecare cântăreț făurește trepte și epoci în viața unui popor. Noi basarabeni am avut marele noroc de un poet care și-a asumat greul unui grai, trecându-l prin inima sa și, încărcat de răbdare, înțelepciune și nouă frumusețe, îl întoarce semenilor săi, care-i deschid de bună voie inima să-l primească. Un asemenea poet rămâne, „suflet în sufletul neamului său”.

La 14 februarie 1935 s-a aprins o flacără, care mai apoi a izbucnit într-un foc mare ce a pătruns în inimile tuturor celor care au avut norocul să citească poeziile lui Grigore Vieru. Când s-a născut Dumnezeu l-a sărutat pe frunte. Ulterior Grigore Vieru a devenit unul dintre scriitorii noștri cei mai îndrăgiți. Dar Domnul l-a sărutat și pe suflet. Astfel Vieru devine un exemplu de omenie, de cumsecădenie, de modestie, de bunătate. Poetul a semnat peste o sută de cărți, multe dintre

ele adresate copiilor. Opera sa e pătrunsă de freacă a vieții, e luminoasă, solară. Dar are și o tentă de amărăciune, pentru că sunt în viață pierderi irecuperabile. Unitatea lumii poetului se sprijină pe trei teme principale: Mama, Patria, Iubirea. Cuvintele sale au o puritate primordială, fie că le-o fi spălat, fie că le-o fi călit în foc.

Cu această ocazie, în acest mijloc de făurar biblioteca publică pentru copii împreună cu biblioteca publică din s. Oxentea, r-nul Dubăsari au organizat și desfășurat activitatea culturală cu genericul: „Tainele sale ne apără, numele său ne adună” închinat lui G. Vieru. Această activitate a inclus un matineu literar, o revistă bibliografică, expoziție de carte, concursul declamatorilor, concursul creații proprii, concursul desenului. Au fost și momente de testare a cunoștințelor în cadrul concursului „Ghici ghicitoarea lui G. Vieru” și a victoriei literare. Din toți participanții festivității cei mai activi au fost: Burghila E., Bejan D., Sandu M., Leca A., Leahu D., Bordos I., Rânja M., Socolovschii G., Gaiduc M., Rusu N. ș.a.

Numai un poet care așază alături cuvinte sacre ca: Grai, Mamă, Patrie, Iubire are dreptul a se numi Poet național, G. Vieru a încălzit cu versurile sale o Basarabie întreagă și o bună parte din români. Poezia sa ne lasă speranța sărbătorii, a victoriei binelui, frumosului, adevărului.

G. Vieru n-a murit, el n-a plecat. Vieru suntem noi. Noi suntem Vieru.

GALINA BORDOS
șef Bibliotecă Publică pentru copii

Eugen Doga — un Maestru al melodicității

Pentru arta muzicală națională, creația compozitorului-academician Eugen Doga reprezintă un bun cultural cu valoare de unicat. Muzician prolific, complex ca formațiune profesională (compozitor de prestigiu, interpret talentat, pedagog dotat, dirijor temerar, forjat la flacăra unor distinși profesori), Eugen Doga este unul dintre cei mai culti și mai bine apreciați creatorii de frumos de la noi care, vreme de peste cinci decenii, stimulează viața muzicală din Republica Moldova.

După un început artistic promițător, ca interpret-violoncelist, schimbă arcușul pe condeiul componisticii, care îl va consacra în perimetrul culturii muzicale ca pe un maestru al melodicității generoase, al cantabilității emotive, al expresivității ritmice, ca pe un subtil poet al timbricii instrumentale și ca un exeget al orchestrației. Toate acestea denotă faptul că muzica compozitorului dezvăluie un creator veritabil, în care fuzionează temperamentul liric, filosofico-meditativ cu elemente de optimism și reverie, înclinate spre poezia naturii.

Cu baletele *Luceafărul* și *Venancia* – gen de creație sincretic care integrează muzica cu acțiunea scenică bazată pe mișcarea coreică – Eugen Doga marchează una din realizările de vârf ale operei sale, demonstrând capacitatea de cunoaștere și de armonizare a formei artistice cu mijloacele de expresie.

De la lirica versului *Luceafărului* eminescian, de la încântătoarea și tragică poveste de dragoste a Cătălinei și a Astrului ceresc, relatată în poem, pornește concepția artistică a baletului omonim semnat de E.Doga (1983, libretul de E.Loteanu). Concretizarea imaginilor muzical-coregrafice se reflectă dramatic printr-o suită de elemente, care marchează ascensiunea conflictului și imprimă acțiunii ponderea cea mai însemnată în arhitectura întregii lucrări. Pentru a reda adecvat atmosfera, compozitorul recurge la procedee descriptive, la individualizarea imaginilor, la efecte coloristice (în partitură sunt incluși declamatorii, corul și doi vocaliști), pășind

pe calea simfonizării muzicii de balet, a renovării mijloacele de expresie a artei coregrafice și a transformării componenței muzicale a spectacolului într-un fenomen artistic de amploare. Muzica și coregrafia constituie un tot integru în cadrul unei acțiuni continue. Lucrarea îmbină armonios principiile simfonismului clasic cu tradiția culturii muzicale naționale.

Profilul tematic al următorului balet compus de E.Doga *Venancia* (1989, libretul de L.Novikov) dezvăluie coloritul altei epoci. Acțiunea se realizează pe două planuri, pulsând mai întâi în jurul ideilor revoluționare din America Latină. În continuare, substratul emoțional este întreținut de evoluția componenței lirice, întruchipată prin suferința personajului central – *Venancia*. Pentru o mai mare concludență, pentru a spori intensitatea dramatică, compozitorul recurge, ca și în cazul *Luceafărului*, la raporturi de interacțiune între resursele sonore ale genului instrumental și ale celui vocal, pentru ca, în scenele de maximă tensiune, în partitura spectacolului să fie introdus corul.

Predilecția lui E.Doga pentru acest gen de artă scenică, prospecțiunile constante pe acest segment de creație sunt pe cale de a fi materializate într-o nouă și promițătoare lucrare – baletul *Regina Margot* după romanul istoric al lui Al.Dumas-tatăl.

Prezintă interes creația simfonică a lui E.Doga: uvertura pentru orchestră simfonică mică (1958); prin originalitate și realizare artistică (modus imagistic, stil artistic, concepție) se distinge poemul simfonic *Mama* (1965), uvertura pentru orchestră simfonică (1984) după linogravura omonimă a lui A.David, *Simfonia*, finalizată în anul 1989, 32 de numere pentru orchestra simfonică (2003) ș.a.

Își menține prezența și frecvența în repertoriul compo-nistic al lui E.Doga creația muzicală de cameră. Se evidențiază amplitudinea registrului stilistic al compozitorului și largirea axei repertoriale a creațiilor de acest gen. O pondere considerabilă în creația autorului o au cvartetele de coarde – în total, cinci la număr (pe cale de materializare se află cvartetul ne.6), permanența acestui gen concertant fiind întreținută prin exploatarea dimensiunii timbrale și prin diversificarea mijloacelor de expresie instrumentale antrenate în reprezentarea lui. Orizontul muzicii camerale se extinde prin preludiile pentru pian, pentru violoncel și pian (ambele create în perioada 1958-1965). Creația de cameră din perioada anilor 70 ai sec. al XX-lea reprezintă o sinteză originală a mijloacelor de expresie specifice muzicii etnice. Rămânând atașată de sursă, arta camerală dezvoltă materialul primar, îl îmbogățește prin intermediul procedeele improvizatorice, prin tehnici compo-nistice variaționale, menținându-i profilul ei național.

Creația vocală este reprezentată prin poemul pentru cor și orchestră *Inima veacului* (1969), suita corală *Coruri fără acompaniament* (1977), 6 lieduri pentru voce, cor și or-

chestră pe versuri de M.Eminescu (1981), cantatele Trăiască soarele pe versuri de Gr.Vieru (1985), De aceeași vârstă pe versuri de R.Rojdestvenski (1985), Limba noastră pentru cor și orchestră pe versuri de Gr.Vieru (1988), Legământ, poem pentru cor a cappella pe versuri de Gr.Vieru (1989), ciclul Ochiul tău iubit (1981) și multe altele.

Interes deosebit pentru compozitorul E.Doga a avut și are romanța, considerația pentru acest fel de demers datorându-se faptului că în el se conturează în mod mai pregnant profilul autorului și mesajul intimist al muzicii sale. Printre particularitățile acestor creații doghiene se remarcă registrul imagistic desfășurat, varietatea stilistică și gama bogată de lucrări create de fantezia maestrului.

De o binemeritată popularitate s-au bucurat și se bucură și alte numeroase creații lirice, semnate de E.Doga, lucrări care rezistă în timp, grație cantabilității lor pronunțate și suave.

Prețioasă rămâne muzica creată de Eugen Doga pentru coloana sonoră a numeroaselor filme (artistice, documentare, muzicale, televizate, video, de scurt metraj, de animație), realizate la studiourile din țară și de peste hotare (Europa, Asia, America), în care compozitorul, cu o vocație neobișnuită, a știut să îmbogățească imaginea cinematografică cu mesaje sonore inedite.

O experiență profesională utilă a fost prilejuită și de contactul cu arta teatrală dramatică. Muzica de scenă, realizată pe parcursul carierei de creație (în total a compus muzica la 13 spectacole), i-a cultivat simțul artistic și i-a cizelat gustul teatral, inducându-i adevărata dimensiune sonoră a expresiei verbale. Colaborarea cu slujitorii domeniilor Taliei și Melpomeniei l-au consacrat pe segmentul de referință, Eugen Doga stăpânind cu virtuozitate cele mai rafinate substanțe sonore, cerute de dramaturgia națională.

În creația sa a abordat marea majoritate a genurilor și formelor muzicale, predilecția evidentă rămânând muzica de film și cântecul liric. Chiar dacă una din marile pasiuni ale muzicianului a rămas muzica de film și muzica profesionistă nonacademică, el nu a evitat să valorifice și alte forme (de la toccatină și passacaglia până la humorescă, romanță, scherzo, vocaliză, baladă, sonet, preludiu, intermezzo, cantată, uvertură, muzică de cameră etc.). Chiar dacă a recurs la variatele mixaje de culori instrumentale în schițarea paletelor timbrale a orchestrei (de la nai până la acordeon), scriitura componistică a lui Eugen Doga rămâne inconfundabilă. Din ea transpare stilul muzical particular, echilibrul arhitectonic sonor, limpezimea și eleganța discursului artistic.

Potențialul componistic impresionant, probitatea profesională se fac vădite în lejeritatea și discreția tratării formelor muzicale de la o creație la alta, maestrul găsind de fiecare dată soluții sonore surprinzătoare. Conturându-și de timpuriu un stil individual de exprimare muzical-artistică și fiind, oarecum, impasibil experiențelor de limbaj și de tehnici componistice speciale de ultimă oră, Eugen Doga reușește totuși să imprime creației sale un timbru personal. De fapt, una dintre caracteristicile esențiale ale operei muzicale ale Domniei sale o constituie anume omogenitatea stilistică, dublată de originalitatea discursului sonor, riguros tălmăcit și măiestrit exprimat, coordonate ce l-au individualizat în aria componisticii naționale contemporane.

Așa cum observă specialiștii în materie, o altă dominantă a creației lui Eugen Doga este dimensiunea ei etnică pronunțată. Fără să renunțe la valorificarea stratului sonor ancestral, compozitorul, în același timp, nu face din muzica tradițională o sursă de pitoresc și nici abuz în utilizarea acesteia ca "materie primă". Citarea folclorului s-a manifestat rareori (mai mult, poate, în perioada juvenilă de creație), muzicianul preferând mai degrabă în actul artistic sublimarea substanței sonore de sorginte orală, pentru ca în final să propună discursuri în stilul muzicii tradiționale neoașe, prin sinteza melodică, modală, ritmică a melosului autohton. Melodia, ca factor primordial și principal purtător de sensuri al expresiei muzical-sonore, rămâne pledoaria sa constantă în creație, dominând autoritar partiturile. Factorul armonic este orânduit și coordonat cu cel melodic în mod divers: de la consonanță până la disonanță, de la tonalism până la modalism. Totodată, în procesul de maturizare și afirmare profesională, laboratorul de creație al lui Eugen Doga continuă să genereze noi și valoroase idei sonore. Deși gândirea-i muzicală și limbajul sonor s-au aflat în continuă evoluție, constante au rămas principiile sale fundamentale de creație, platforma estetică și viziunea artistică inițială.

În ansamblul ei, opera artistică a lui Eugen Doga vine să ilustreze materializarea efortului creator al unui compozitor cu gândire modernă care, pornind de la experiența înaintașilor, a realizat partituri de excepție pentru patrimoniul culturii muzicale contemporane. Prin devotamentul și truda neostăită în slujba muzicii, de care a dat dovadă pe parcursul a zeci de ani, maestrul a atras simpatia publicului larg, iar conlucrarea cu colectivele artistice, cu personalitățile de marcă (interpreți, artiști, regizori etc.), cu studiourile cinematografice de pretutindeni (Rusia, Ucraina, Bielorus, Lituania, Uzbekistan, România, Polonia, Iugoslavia, Germania, Marea Britanie, SUA ș.a.) i-au asigurat o autoritate incontestabilă în lumea oamenilor de cultură din țară și de peste hotarele ei. Meritele sale au fost consacrate prin numeroase distincții, premii și titluri naționale și internaționale: Artist al Poporului din Republica Moldova, Artist al Poporului din URSS, Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova și al URSS, Academician titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului Republicii, al Medaliei „Mihai Eminescu”, al Medaliei de Aur „Omul secolului XX” (SUA), Doctor Honoris Causa al Institutului Internațional de Cinematografie din Moscova (Rusia), premiul Academiei Naționale de Arte și Științe Cinematografice din Federația Rusă "Vulturul de Aur" ș.a. Toate acestea pledează convingător în favoarea tezei că, prin recunoașterea creației lui Eugen Doga, cultura muzicală din Republica Moldova participă la completarea fondului universal de valori artistice.

La început de primăvară, mai exact, chiar la 1 martie, Maestrul Eugen Doga a sărbătorit (este adevărat, departe de casă) în forță de creație deplină venerabila vârstă de trei sferturi de secol. Ajuns la apogeul maturității profesionale și departe de a-și epuiza potențialul de creație, compozitorul-academician Eugen Doga rămâne a fi unul din pilonii de rezistență ai culturii autohtone, iar opera sa asigură un loc onorabil creației muzicale în cadrul celor „septem artis liberalis”, conferind artei naționale dimensiuni de mare anvergură.

IULIA GÂRLEA,
conducător artistic al
ansamblului folcloric „Balada”

„Muzica este forța invizibilă care ne farmecă, ne mișcă până la lacrimi, ne apropie unii de alții și ne îmblânzește. Muzica face omul să fie om” a spus filosoful german Friedrich Nietzsche. Ea ne stimulează, ne face fericiți sau triști. O asociem cu propria noastră copilărie, cu anumite locuri, persoane, mirosuri și evenimente speciale, cu o stare de bucurie, căci muzica, la fel ca și amintirile, este depozitată în acea parte a creierului nostru care guvernează emoțiile.

Manifestare a frumosului artistic, muzica este una din expresiile cele mai sensibile și mai elevate ale naturii umane.

În cazul copiilor, cântatul exercită o influență benefică asupra dezvoltării creierului, susțin specialiștii. Acest lucru l-am dezvoltat cu mare dăruire, cu pasiune și multă dragoste copiilor din ansamblul folcloric „Balada” de la Centrul de Creație a Copiilor „Floarea soarelui”, mun. Chișinău. Prin această minunată artă a sunetelor cântate, am reușit să declanșezi trăiri profunde și de durată, emoții intense, mai mult sau mai puțin conștientizate, educându-le copiilor sensibilitatea, sentimente cu rezonanță biologică. Prin această artă am contribuit la conturarea idealului estetic, imprimând o anumită direcție atitudinii estetice și introducând frumosul în viața copiilor.

Educația s-a dovedit a fi factorul primordial în muzicalitatea copiilor, ca și în formarea întregii personalități. Procesul complex al educației muzicale este o activitate continuă, sistematică și unitară. Merită subliniat faptul că nu există copii predestinați a fi nemuzicali.

Astfel am reușit cu ansamblul să participăm la mai multe concursuri municipale „La fântâna dorului”, „Să trăiți, să înflorească”, „Florile dalbe”, „Pentru tine, Doamne”, „La onor la datorie”. În rezultatul participării au devenit deținătorii ai locului I, II, III. Grație înaltului profesionalism de interpretare, ansamblul folcloric „Balada” a participat la festivaluri internaționale de folclor pentru copii din Franța, Austria, Germania, Cehia, Bulgaria, România, Lituania.

Prin atelierul de creație a Baladei au trecut mai multe generații de soliști: Nadia Braga Palici, Livia Crudu, Victorița Rotaru, care prin vocea dulce au reușit să ajungă la sufletul spectatorului cu frumoasele doine și balade, astfel Nadia Braga la festivalul de doine și balade din or. Drăgănești Olt, România s-a întors cu Diploma de Gradul I.

Actualele soliste Polina Cernăuțeanu, Veronica Sanduleac, Alina Doina Huștuc au devenit cunoscute prin prestanța interpretativă la mai multe concursuri.

Repertoriul ansamblului folclo-

Farmecul muzicii

ric „Balada” este variat, cuprinzând cântece de joc, voie bună, cântece de lume, doine, cântece de leagăn, colinde, jocuri teatralizate, obiceiuri care cu prilejul diverselor sărbători sunt scoase din ladă de zestre și cântate cu drag lumii.

Marele noroc al acestui ansamblu sunt maeștrii de concert care știu să îmbrace repertoriul Baladei în cele mai frumoase haine de sărbătoare — iscusitul Maestru în Artă Sergiu Crețu, cobză, Ion Levițchi un mare împătimit de fluier și caval, Claudia Holovenco care știe să poarte arcușul pe cea mai ascultătoare vioară. Grație Dumnealor și măiestriei, cântecele interpretate de ansamblul folcloric „Balada” sunt pline de farmec, dragoste și așteptate oriunde.

Folclorul este poarta deschiderii către sufletele celor care există prin credință, dragoste și trăiri profunde.

Cei care trăiesc din aceste comori spirituale sunt cei mai sensibili, mai bogați și mai deschiși oameni. Doar, prin folclor putem spune lumii întregi despre străbunii pe care i-am avut, despre frumusețea plaiului, despre dragostele trăite și suspinat, despre portul popular și despre Casa Mare a Neamului.

Cântecele noastre folclorice ne alină sufletul și ne potolește setea cu cele mai cristaline versuri găsite în cea din urmă zestre a bătrânilor.

Vers și Culoare

La îndemnul sonor al culorii și poeziei, elevii de la catedra arte plastice de la Școala de Arte Ialoveni, au participat la o nouă ediție a expoziției „Vers și culoare” care s-a desfășurat în incinta Casei Raionale de Cultură Ialoveni, 17 februarie curent, zi în care au avut loc diverse activități în memoria poetului cu „lira-n lacrimi” — Grigore Vieru.

Deja de trei ani consecutiv, șef. catedră arte plastice Popescu Nina-Școala de Arte Ialoveni în colaborare cu Secția Cultură Ialoveni, organizează expoziția de arte plastice „Vers și culoare” ce are la bază poezia marilor poeți ai neamului, anul acesta fondându-se pe baza poeziilor lui Grigore Vieru, Mihai Eminescu și Adrian Păunescu. Elevii, sensibilizați de vibrația cuvântului și a culorii, dau viață eului liric și visului său de iubire prin expresia sufletului lor artistic.

Așa se face că la vernisarea expoziției în cadrul căreia au participat: Șefa Secției Cultură Ialoveni-Claudia Șerșun, Corpul Didactic al Liceului Teoretic „Petre Șefănuță” în

frunte cu doamna directoare – Balan Vera, Reprezentanți ai Bibliotecii Publice Orășenești Ialoveni, Administrația Școlii de Arte Ialoveni, Diana Josu-Braniște, coordonatorul de proiect și multă lume cu sufletul cristallizat în jurul culturii și al frumosului.

La vernisajul expoziției elevilor le-au fost decernate diplome de merit și premii, dealtfel, au fost premiați și elevii care au obținut succese remarcabile în cadrul concursului Internațional din India „Frangrance of art buds”: Medalia de Aur – Dodon Titi-Ana și diplome de merit (6 elevi), Concursul Internațional din Bulgaria- „Nova Zagora” (4 elevi), Concursul internațional „Culorile Toamnei” Lipova jud. Arad, România: Popescu Gheorghe și Carauș Sabina — Premiul I, Grigoriță V., Dodon Titi-Ana și Enciu C. — Premiul II, Cernei A. și Ceban M. — Premiul III.

Pentru că arta face buchetul sufletesc al valorilor mai bogat și mai valoros merită savurat elixirul din cupa frumosului.

POPESCU NINA
șef catedra Arta Plastica
Școala de Arte Ialoveni

Bună seara, iubire...

TAMARA LARII

**Păstrând iubirea,
Păstrăm nemurirea
A tot ce este viu sub cer...**

Gr. Vieru

Cu prilejul Zilei îndrăgostiților — de Dragobete, una din cele mai frumoase și semnificative sărbători ale poporului român la Biblioteca Publică Cricova, în ziua de 22 februarie a fost organizat un medalion literar-muzical.

Organizatorii și moderatorii acestui medalion — A. Olărescu și T. Larii, specialiști în biblioteconomie.

Invitații au fost cei din categoria tinerilor și vârstă mijlocie. Oaspeți de onoare i-am avut pe scriitorii Titus Știrbu și Andrei Burac, pe dl Valentin Guțan, primarul orașului Cricova și consilierii locali — Larisa Oloier și Valentina Volcinski.

Scopul evenimentului a fost: Argumentarea expresiei

— Ce este dragostea pentru fiecare din noi și cum s-o păstrăm pe parcursul întregii vieți?

La această întrebare și-au oferit părerea invitați de diferite vârste.

Cu un cuvânt de felicitare și binecuvântare a venit dl Valentin Guțan, dorindu-le tuturor iubire și dragoste pentru toți cei dragi inimilor lor.

Soții Ion și Emilia Luca, care au o experiență de viață de peste 37 de ani ne-au relatat că s-au căsătorit din dragoste și au păstrat acest sentiment cu sfințenie.

Dragostea te pune la încercări, îți întinde capcane, adesea este nerăbdătoare, dar cu înțelegere, indulgență și cedare le treci pe toate, ne-au convins dumnealor. Pe fețele lor se observa acest sentiment atunci când povesteau diferite momente interesante din viață. Și ce frumos au spus-o ei, că dacă-ar fi s-o ee de la început tot aceiaș alegere ar face-o. Nu-și

închipuie ca soția lui să fie soția altuia, s-a exprimat dl Ion. Cu dragoste și stimă au reușit totul în familie, și nu regretă nimic.

Un alt cuplu — soții Iancu și Snejana Țurcanu, care trăiesc împreună mai bine de 8 ani. Ei ne-au relatat că s-au căsătorit din dragoste, de la prima vedere și cred în ea, pentru că sunt fericiți. Au descris diverse calități proprii pe care le respectă ca: inteligența, răbdarea, felul de a gospodări, dragostea față de copii, de cei dragi și cu melancolie au declarat că sunt convinși, că vor păstra dragostea până la moarte. Ambelor cupluri li s-au dorit cuvinte frumoase din partea tuturor participanților și cadouri muzicale interpretate de colectivul artistic de la Școala de Arte din localitate.

Din categoria tinerilor, dna Diana Zaharia a citit o poezie proprie închinată primei dragoste a ei. Dacă iubești și ești iubită atunci ești și fericită ne-a spus-o ea.

Foarte interesant au povestit despre dragoste scriitorii Andrei Burac și Titus Știrbu.

Ar fi frumos să ne arătăm dragostea față de cei din jur nu numai în zile de sărbătoare, dar pe tot parcursul anului și a întregii noastre vieți. Doar iubind veți fi iubit și fiind iubit veți avea sens să trăiți, ne-au spus-o ei exemplificând multe cazuri din viața personală. La formarea unui cuplu este nevoie să consulte și astrologul — fapt ce mult contează în viață. Este importantă și părerea celor apropiați — părinți, rude.

La discuții au mai participat N. Rotaru, secretara Consiliului local, M. Țibuleac psiholog la Penitenciarul Nr. 4 din localitate, L. Tomuz etc.

La această temă, sfaturi prețioase celor prezenți le-a oferit psihologul dna Maria Istrati.

Tot despre dragoste a fost și concursul de poezii compuse de către cei prezenți, pentru a-i descoperi pe cei îndrăgostiți — Romeo și Julietă. Învingătorii au fost: Luminița Tomuz, profesoară de limbă română și Igor Boldescu, profesor de istorie de la liceul te-

oretic „Alexei Mateevici” din localitate.

La capitolul diverse s-a închinat câte o cupă de șampanie și a avut loc un concurs de întrebări și răspunsuri la tema dragostei.

Sărbătoarea s-a încheiat cu urarea: **Să trăiți fericiți, iubiți îndrăgostiți!...**

Învingătorii au fost premiați cu suvenir.

Toți au rămas mulțumiți. A fost o săbătoare de suflet, de odihnă cu mult succes și sfaturi utile pentru noi — și-au exprimat părerea cei prezenți.

Păstrați dragostea — sufletul vieții omenești!

Creangă veșnic viu

GALINA BORDOS,
șef Bibliotecă pentru copii

Povestea e leagănul fermecat al copilăriei care adună în jurul ei toate vârstele.

La fiecare început de primăvară în Casa Mare a Neamului intră sfioase, ținându-se de mână, două sărbători – gemene, două sărbători luminoase – datina străveche a Mărțișorului și Ziua de omagiere a sfătosului nostru bunic, a omului simplu ca sufletul – Ion Creangă. El este acel care ne-a lăsat ca moștenire poveștile, povestirile și Amintirile sale din copilărie.

1 martie 2012 este a 175-ea primăvară de omagiere a marelui scriitor I. Creangă. Cu această ocazie în incinta bibliotecii publice pentru copii din s. Oxentea r. Dubăsari s-a petrecut Zilele crengiene, la care biblioteca și-a deschis larg ușile pentru toți copiii iubitori și dornici de frumos. A fost pregătită o impozantă expoziție de carte „Bunicul din Humulești”, revistă bibliografică „Viața și activitatea lui I. Creangă”. S-a organizat ora literară „În căsuța cu povești” pentru clasa I-a. Acești micuți cititori au fost foarte atenți la ceia ce li s-a relatat despre I. Creangă, au numit un șir de povești de-ale scriitorului, au povestit și câteva din ele.

La finele activității copiii au vizionat povestea „Fata babei și fata moșneagului”, scrisă de Ion Creangă.

Pentru cititorii cu vârsta de 9-14 ani s-a organizat victorina literară cu genericul „Creangă veșnic viu” și concursul „Ghici

povestea”. Locurile premiate le-au revenit: Rusu Elena cl.5-A (I loc); Bordos Nicoleta cl.III-A(II loc); Burghila Elena cl.IV-A (III loc). Pentru participarea activă au fost menționați și Sârghi Sandu, Leca Dorel, Portărescu Daniel, Ciarîcu Gabriela, Ghiderman Valeriu.

Activitățile culturale organizate în bibliotecă au drept scop promovarea cărții și a lecturii, dezvoltarea creativității, stimularea intelectului copilului prin cuvânt și lectură.

A investi în copil înseamnă a pune temelia unui viitor fericit. Cărțile îl așează pe copil pe linia valorii, cu ele copilul pășește spre lumină, spre cunoștințe, spre realizarea celor mai nobile visuri.

Petru Zadnipru

„A murit de bunătate”

„Ce urme lași urmașilor, frăține,
Ce brazde tragi pe-al anilor răboj...”

Mesaj adresat viitorimii privind desfășurarea concursului literar raional „Cu dor și dragoste de țară”, consacrat aniversării a 85 de ani de la nașterea poetului, publicistului și traducătorului Petru Zadnipru, organizat de direcția gimnaziului în colaborare cu DGRÎTS și Secția Cultură. Astfel în urma probelor la care au fost supuși cei 64 de participanți, rezultatele au fost următoarele: în categoria elevilor claselor X-XII, prima treaptă din concurs a urcat eleva L.T. Rujnița, Valentina Chistruga. Locul doi a fost împărțit de către Cristina Voloșciuc, eleva L.T. „Petru Zadnipru” din Chișinău și Lăcrimioara Crudu din L.T. „M. Eminescu” din or. Otaci. Elevele Natalia Ghenș și Sabina Diacioc — reprezentantele L.T. „M. Eminescu” din or. Otaci au plecat acasă cu locul trei.

În categoria treptei gimnaziale locul I a fost oprit la Saucă de către Victor Cojocari. Cunoștințele Marinei Benzari din Grinăuți – Moldova și a elevei din s. Hădărăuți, Carmen Vacari, le-au adus locul II. Iar cea de-a treia treaptă a fost urcată de către Elena Sitnic din s. Lencăuți și Cristian Buga din Chișinău.

Elevii alolingvi au participat și ei la acest concurs. Astfel, locul I a fost câștigat de către Artiom Țelinschi, elevul gimnaziului din s. Berezovca. Locul II a fost oferit Elenei Ribac din s. Unguri, iar al III-lea Irinei Chilivnic din s. Unguri.

Cei care au validat cunoștințele participanților au fost Ion Tomai- Președintele raionului, L. Belonoșca- Șef Secție Cultură, V. Cazacu- Director DGRÎTS, A. Toncoglaz și E. Adamciuc- specialiști principali DGRÎTS.

Pe lângă diplomele de participare și cadourile oferite câștigătorilor, participanții au fost invitați la o masă de zile mari, unde au putut să-și recapete forțele pierdute în „bătălie”.

Este de menționat faptul că la concurs au participat și 8 elevi care au venit de la L.T. „P. Zadnipru” din Chișinău, însoțiți de directorul instituției și profesorii acestora de limbă și literatură română. Fiind impresionați de pregătirea celor de la nordul Republicii și de primirea călduroasă, oaspeții au invitat gazdele în data de 22 ianuarie la „ei acasă”.

În acest context am vrea să felicităm câștigătorii precum și să aducem un mare mulțumesc colectivului gimnaziului „P. Zadnipru” din s. Saucă pentru găzduirea evenimentului și grija responsabilă în desfășurarea acestuia.

Gr. Vieru: „Vă felicit cu ocazia zilei de naștere și vă asigur că aveți nu doar poezii minunate dar și mulți prieteni adevărați.”

Cuvinte adevărate prin numeroșii adunați la mormântul poetului, participând la slujba de sfințire a crucii construită din piatră de Cosăuți, inaugurată în cinstea lui Petru Zadnipru, cu aportul sponsorilor V. Tabuica, V. Chiriac, V. Turcuman, precum și ajutorul material al gimnaziului din

La 13 ianuarie s-au împlinit 85 de ani de la nașterea poetului Petru Zadnipru...

„Cum știa bădița Petru
Să-și iubească sfânt pământul
Cum știa să încălzească
Lângă patimă cuvântul
Cum știa să-și crească dorul
Ca pe-un pom ce dă în floare
Lângă drum și lângă poartă
Lângă prag de casă mare.”
(D. Matcovschi „Baladă cu
P. Zadnipru”)

„Baladă cu P. Zadnipru”

Mari penițe ale literaturii au scris numeroase cuvinte mărețe despre cel care a fost Petru Zadnipru, dar nici unul dintre aceștia nu se poate mândri cu simplul fapt că sorbesc apă din izvorul de unde își tăia setea și bădița Petru, că-și minunează zilnic ochii cu cele priveliști îndrăgite de poet, că admiră nu doar prin imagini imortalizate ceea ce din ce se inspira Zadnipru. Fiind un om de omenie, Petru Zadnipru se simțea în apele sale, numai aflându-se printre oameni, doar în satul natal. Sauca părea să fie pentru acesta Olimpul pe care-l râvnea în taină și unde era cel mai aproape de adevărata poezie. La nici 50 de ani împliniți „a murit de bunătate”, de prea mult suflet. Bunătatea sa era proverbială, făcea risipă de ea. Unii au abuzat de acest lucru, alții au râs de ea, terții au considerat-o un defect. A avut mulți prieteni, de fapt, cu caracterul său de om ca pâinea caldă, nu putea să nu-i aibă. Avea prieteni de toate vârstele, lucru ce nu s-a schimbat nici chiar după atâția ani după moartea sa. Mic și mare, tânăr și bătrân, cei de la Saucă, împreună cu întreg raionul au comemorat în data de 13 ianuarie, 85 de ani de la nașterea lui Petru Zadnipru – eveniment cu responsabilitate de proporții pentru băștinașii acestuia.

Scenariul bine gândit al zilei, parcă întrunea în sine, răspunsurile la întrebările retorice structurate în creațiile poetului.

localitate. Contribuție materială la inaugurarea acesteia și-a adus întreg satul. Cu toate că i-a plăcut viața și vorba bună, de data aceasta aici toți tăceau. Liniștea vorbea de la sine despre importanța și regretul după cel care stă acum sub metrii de pământ, mai jos de rădăcina ierbii. Emoții contradictorii îi încercau pe cei care au venit la cimitir: mândrie – pentru faptul ca l-au cunoscut și l-au studiat, durere – pentru că l-au pierdut atât de repede, nedumerire – pentru că nu au învățat până la urmă conceptul dragostei față de ceea ce înseamnă sat, țaran și muncă. Fiecare dorea parcă, să vorbească cu el, dar piatra rece și dură rămânea pe poziția inițială...fără sentimente. Cu toate că noroiul se ținea din urma ta, Domnul a trimis mica sa blagoslovire a evenimentului prin cei câțiva fulgi albi și imaculați, asemeni sufletului poetului.

„Moldovenii când se strâng

Și-n petreceri se avântă

La un colț de masă plâng

La alt colț de masă cântă.”

Drumul itinerarului a șerpuit la casa unde a copilărit și a trăit poetul. Casa mică și modestă care mai mirosea încă a vopsea și-a deschis larg ușile, pentru ași întâmpina oaspeții dragi. Liniștea și armonia ce domneau aici te transpunea într-o altă lume, lumea de basm, lumea unde frumosul și binele sălășluiesc împreună. Priveai ograda, cu gust amenajată și ochii se bucurau de priveliști încântătoare. Melodia pătrunzătoare „La prispa casei părintești” te îndepărta și mai mult de lumea reală. De pereții casei își rezemau bătrânețea camarazii lui bădița Petru. Aici ei ne-au povestit pătărăniile băiatului Petrișor. De la moș Nicuță am aflat despre patima arzătoare a acestuia pentru carte: „Petru era tare de treabă, îi plăcea tare să învețe. Mama lui nu-i dădea voie să se ducă undeva mai departe să învețe, pentru că tata lui era lemnar și ei vroiau ca Petru să deprindă și el lemnăria, că era, mă rog, lucru plătit și întrebat pe atunci. Da el le-o zis așa: n-am să mănânc o zi, n-am să mănânc o săptămână da de carte nu mă las.”

Tăria sa de caracter l-a motivat să absolvească Universitatea de Stat din Chișinău, ca mai apoi să scrie un îndemn către toți tinerii țării: „...veniți, veniți copii la carte...”.

Tot aici aflăm cât de mult i-au plăcut petrecerile și companiile oamenilor inteligenți. Despre aceasta ne-a povestit vecina sa: „Avea des oaspeți. Da într-o zi, țin minte, m-a chemat să le fac măliguță și ce credeți în ziua ceea au mâncat tocmai trei mămăligi...”.

Tezaurul muzeului a fost îmbogățit de către Ion Vicol, un bun prieten al scriitorului, care a adus în dar primul număr al revistei „Chipărușul” al cărui redactor a fost Petru Zadnipru, precum și cartea de ordine scrisă de mână poetului, daruri înmânate custorelui muzeului Ericăi Cojocari. Acestea și-au găsit loc printre numeroasele obiecte ce păstrează amintirea vie despre proprietarul casei. Ulciorul așteaptă să fie umplut cu vin, păharele – să fie ridicate și ciocnite, cuptorul – sărmălele, scaunele- oaspeții, iar casa –stăpânul care nu mai vine. Mobila veche și frumoasă este și ea în așteptare pregătindu-i costumul de paradă. Unicul lucru pe care acesta nu l-ar putea găsi este luleaua, care a fost furată de aici. Ceasul a înțepenit și el...

Nicolae Sulac: „Lui Petru Zadnipru, celui mai iubit de mine scriitor de inimă. Puțin am citit din ceea ce a scris el, dar i-am citit inima toată”.

Alături de cuvintele regretatului Sulac, în incinta Casei de Cultură din s. Sauca, în cadrul concertului cu genericul „Drumul unde nu m-ar duce, tot la Sauca mă aduce...” au răsunat o mulțime de cuvântări care l-au avut în vizor pe genialul Petru Zadnipru. Ascultând cu sufletul la gură cântecele pe versurile poetului, președintele raionului Ion Tomai a menționat: „...prin creația sa, Petru Zadnipru a elogiat plugarul, a elogiat mâinele trudite, a cântat pâinea și neamul, a adus un aport considerabil întru stima dintre oameni, întru dorința de participare la dezvoltarea locurilor natale, valori care sunt actuale și azi.”

Fiind prezentă la fiecare din punctele scenariului, primarul de Sauca, doamna Iraidă Jitari, a urcat în scenă nu doar pentru a evolua alături de colectivele folclorice și nu doar pentru a se bucura de talentele satului pe care-l cârmuește dar și pentru a specifica faptul că: „...Petru Zadnipru a fost un adevărat sătean care a făcut ca Sauca să fie cunoscută în întreaga lume nu doar prin oameni muncitori și lanuri bogate dar și prin talente extraordinare, adevărind zicala – veșnicia s-a născut la sat”.

Zadnipru a fost mai mult decât un poet, el a fost un promotor al locurilor pitorești unde a trăit, al frumosului și al credinței, părere împărtășită și de șefa secției cultură, Ludmila Belonoșca: „Pentru mine, personal, Petru Zadnipru, a fost și este de fapt, un exemplu elocvent al devotamentului față de pământ, de baștină și de strămoși. Nu este doar un scriitor care a înșirat pe hârtie cuvinte frumoase, dar este mai întâi de toate un pictor metaforic al valorilor celor scrise”.

La concertul urmărit și de „ochii portret” al poetului au mai participat și ansamblul „Opincuța” din s. Gârbova. Cortina a fost trasă printr-un minut de reculegere în memoria celui care a fost Petru Zadnipru la care au participat toți cei prezenți precum și șefii direcțiilor, secțiilor și serviciilor Consiliului Raional.

Nimeni nu este „scăpat” din vizorul morții. Este și cazul marelui Zadnipru. Cineva ar zice că sunt doar niște cuvinte irosite în zadar, pentru cei care l-au cunoscut sunt vorbe pătrunse de adevăr, pentru cei care au crescut alături de acesta, cuvintele sunt prea banale. Până la urmă, orice cuvânt spus în adresa sa îi prelungește viața și ceea ce a dorit el să facă. Este de datoria noastră să-i păstrăm curată memoria.

LUDMILA BELONOȘCA,
șef Secție Cultură, r. Ocnița

Eugeniu Ureche

actorul ideal și omul de înaltă cultură

CORNELIA CATĂRĂU
șef al BP Hârtopul Mare, Criuleni

S-a spus odată despre un mare poet ca „el și limba sa erau una, ea era ogorul din care-și trăgea seva, era unealta cu care lucra, era iubita sa - unica de care nu s-a săturat niciodată”.

Sunt cuvinte care-l depășesc în timp pe cel ce le-a prilejuit, răspândindu-se asupra tuturor acelor fericiți oameni care își conformează acestui model năzuințele și darul. Un astfel de om, fericit și dăruit profesiei sale, e Eugeniu Ureche... Ogorul lui e scena, unealta lui e glasul, mâinile, inima, cât despre iubită...oare e vreuna care să se fi putut măsura cu acea nesfârșit de dulce, veșnic tânără, mereu capricioasă și niciodată, totuși infidelă iubită pe nume Arta?!

Eugeniu Ureche s-a născut la 20 martie 1917 în vechiul sat moldovenesc din apropierea Nistrului Hârtopul Mare, pe atunci centru de voloste, unde neamul Ureche avea trainice rădăcini și erau oameni de frunte în acest sat. Îndrumat de tatăl său, micul Eugen cânta în unul dintre cele mai importante colective musical artistice din Basarabia condus de dirijorul și pedagogul Mihai Berezovschi, care a lansat mai mulți cântăreți de operă, printre care și Maria Cebotari. La rândul său Mihai Berezovschi îndrumându-l după o serioasă pregătire să studieze la Conservatorul Unirea din Chișinău.

Din 1940 este actor al Teatrului academic „A. S. Puskin”, solist al Teatrului de Operă și Balet. Personalitatea lui se evidențiază prin coloritul individual proeminent, prin multilateralitatea și diversitatea talentului creativ. Natura l-a înzestrat cu deosebită dărnicie. Polivalența vocației sale artistice se îmbină organic cu o vie inteligență, o elevată cultură intelectuală și o nepotolită sete de a căuta, de a explora și a pătrunde în esența fenomenelor vieții și ale artei. În patru decenii de activitate ca actor dramatic și cântăreț de operă, își înscrie în palmares circa o sută de roluri din repertoriul național și universal.

Actor dramatic de o impresionantă ținută scenică, Ureche este cunoscut și ca un cântăreț de mare popularitate, care s-a produs în diferite spectacole de operă, operetă și de revistă, precum și pe vastul tărâm al muzicii populare naționale. Este bine cunoscut și din rolurile jucate în filme, precum și din emisiunile radio și TV, acea voce blândă și domoală, care ne vrăjea cu monologurile și spectacolele pe care le sonoriza. De altfel, este cunoscut și ca regizor al spectacolelor dramatice și muzicale pe care le-a montat, în unele din ele apărând și ca scenograf. Iar faptul că Eugeniu Ureche s-a manifestat și în calitate de scenograf nu este nicicum întâmplător, căci el, de-a lungul întregii sale vieți creatoare, a avut o deosebită și constantă pasiune pentru artele plastice, sculptură, pictură, gravură, arta fotografică. Artele plastice au fost pentru marele maestru un spațiu de refugiu pentru a-și găsi liniștea sufletului. A țesut cu drumuri țara în lung și în lat, dar niciodată nu i-au lipsit vopselele. Picta revelațiile dimineților, melancoliile serilor, singurătățile prin toamne. Panalgiile, colierele, brățările, pandantivele, cerceii, sculpturile... toate îl limpezeau de nervi în clipele de răgaz.

Activând în teatru ca actor dramatic a creat chipuri de mare valoare artistică din clasică națională și universală „Rege-

le Lear” de W.Shakespeare și cu comedia „Tartuffe” de Molier, primarul („Revizorul” de N. Gogol), Arbenin („Mascarada” de M. Lermontov), Samson („Tigrul și Hiena” de Ș. Petofi), cetățeanul turmentat („O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale), Braun („Opera de trei parale” de B. Brecht) ș.a. Însă o viață întreagă a visat artistul să înfățișeze în scenă chipul emblematic al lui Ștefan cel Mare, această aspirație rămânând nerealizată. Cu toate acestea, deși își dădea seama că în condițiile de atunci ideea de a aduce în scena chipul marelui voievod era irealizabilă, gândul acesta nu-l părăsea. La sărbătoarea jubileului său de 80 de ani, într-o zi de martie 1997, Eugeniu Ureche apărut în scenă întruchipându-l pe ilustrul domnitor din Apus de soare. A pronunțat anumite replici ale eroului și a recitat celebrul monolog al lui Ștefan despre Moldova, fiind aplaudat frenetic de publicul exaltat. Aceste aplauze exprimau nu numai admirația spectatorilor din sală pentru marele talent actoricesc al maestrului, cât și regretul că ei nu l-au putut vedea jucând acest rol în spectacol, rol care fără doar și poate ar fi fost realizat la un nivel artistic deosebit, deoarece Eugeniu Ureche este unul din puținii noștri actori generosi înzestrați de natură cu toate harurile posibile: statură mândră, chip expresiv, de o mobilitate fascinantă, voce limpede, tăioasă, metalică de tenor, gestică, plastică sugestivă, inteligență nativă, sporită și de o vastă cultură. A fost un mare estet deoarece profesa un teatru al nobleței, un teatru elevat și aristocratic.

Cu scopul cunoașterii mai profunde a creației lui Eugeniu Ureche, precum și pentru menținerea veșnic vie a imaginii acestui ilustru fiu al Basarabiei, în satul unde s-a născut maestrul se organizează Concursul raional al declamatorilor cu genericul „Eugeniu Ureche – un munte de talent”, desfășurându-se o dată la doi ani, care este organizat de Biblioteca publică Hârtopul Mare în colaborare cu Casa de cultură și DCT Criuleni. Obiectivele acestui concurs sânt: promovarea artei declamatorice, descoperirea noilor talente, valorificarea și popularizarea creației actorului, regizorului, scenografului, interpretului și maestrului în arte plastice Eugeniu Ureche. Anul trecut acest concurs a găzduit 35 de declamatori, care și-au prezentat măiestria actoricească, dând dovadă de ținută scenică, dicție și intonație, fiind apreciați cu diplome și cadouri de preț. Atât spectatorii cât și participanții au rămas plăcut impresionați de arta pe care a profesat-o marele maestru Eugeniu Ureche.

An de an ne convingem că Eugeniu Ureche rămâne și azi nu numai un talent viguros în arta teatrală, dar și prolific și multilateral. Important este că îl avem, că e al nostru, că prezența lui pe scena Teatrului Național a marcat un anotimp frumos al înfloririi scenei românești, un anotimp al împlinirilor cutezătoare. El este actorul ideal și omul de înaltă cultură rar întâlnită în zilele noastre.

Cenacul în Carnaval

Ecouri de la Festivalul Măștilor

S-a păstrat până în anii 1965-1968, cu denumirea de „Moșnegii”. Se petrecea în Duminica Lăsatului de Sec al Postului Mare al Paștelui. Se zice că acest obicei a mai fost practicat în sudul Moldovei și în regiunea Bălțiului. La moldovenii de pe ste Prut este întâlnit mai fregvent: la Piatra Neamț, în Bucovina și alte localități din Moldova lui Ștefan cel Mare.

Cete de flăcăi, bărbați căsătoriți (chiar și femei, dar foarte rar, în cazuri extreme) mascați „Moși” și „Babe”, înarmați cu harapnice și băte, puneau stăpânire pe centrul satului, făcând scamatorii, glume pe seama celor ce îi priveau. Începea de dimineață și până la amiaza zilei. Vai și amar de capul celor care treceau prin preajmă și nu le dădeau binețe, nu le sărutau mâinile – încasau la băte, ori harapnice „dulci” de le pome-neau tot anul. Copiii îi tot zădărau cu sloganuri de tot felul, bunăoară: „Moșul șel cu barba suri, nu mânca ... la ... borș din guri!” Mic fiind, țin minte și azi cum se luau după noi moșnegeii și ne „educău” mai bine. Mai uită lumea să se salu-te cu cei mai în etate, să le sărute mâina, să le ofere loc pentru a se așeza în transportul public, și nu numai...

De ce anume „Moși” și „Babe”? – păi cine alții sărmanii, ei sunt cei care suportă mai greu gerurile de iarnă – grăbindu-i sfârșitul „decesul”.

După o iarnă lungă, plină de tradiții și obicei frumoase, această zi de carnaval încununa șirul sărbătorilor de iarnă: totodată chema lumea la liniște și împăcare sufletească înainte de Postul Mare al Învierii Domnului – Paștele, care timp de șapte săptămâni erau anulate horele și sărbătorile pompoase de masă.

Această frumoasă sărbătoare (obi-cei) - „Alungarea iernii” este readusă la viață în anul 2005. O asemenea sărbă-toare au și rușii - „Maslennița” (provodî zimî). Noi iarna n-o petrecem ci chiar o alungăm de-a binelea, dându-i foc.

Precum unele specii de plante rare, animalele pe cale de dispariție sunt în-scrise în cartea Roșie și luate de Stat sub Ocrotire, așa ar trebui să se întâmple și cu acest obicei. Ministerul Culturii îm-

preună cu Centrul Național de Promovare și Conservare a Patrimoniului Cultural Imaterial și Academia de Științe, ar trebui să-și aducă aportul la renașterea și păstrarea acestui frumos obicei, care ar servi și ca o carte de vizită a Republicii Moldova. Așa cum Planeta se bucură de Carnavalul de la Rio de Janeiro cu splendidele costume, măști și nelipsitul dans Samba..., vestitul Festival de la Veneția – Italia, care își i-a startul tradițional cu 2-3 săptămâni înaintea Postului Mare, așa și respectivul obicei ar putea deveni în viitorul apropi-at Carnaval Republican și ne-am mândri și noi Moldova că avem Carnavalul nostru. Această propunere am lansat-o acum 5 ani Centrului Național de Creație Populară... dar a rămas pe hârtie.

La ultimile manifestări al acestui obicei s-a constatat că oa-menii de toate vârstele l-au primit cu bucurie și înțelepciune totală, ieșind din case să se bucure de jocul improvizat și in-spirat al măștilor, adesea devenind „jertve” în sensul bun al cuvântului, făcându-se pe seama lor diferite glume.

Se joacă pe ulițele satului folosind diversă recuzită (roa-be, cărucioare, sicriu, târgi, brancarde, ciaeune cu ... făină și funingine cu care sunt murdăriți trecătorii), iar oamenii ade-sea îi invită pe mascați în curțile lor pentru ai înveseli, a le cânta și dansa de bucurie că a venit primăvara, servindu-i cu vin fiert, mere, nuci, ouă fierte, etc...

Spre finalul sărbătorii se face un rug mare, unde-i arun-cată iarna (o babă de omăt din pae) în foc, mascații sar peste rug și se încing în joc, fac scamatorii de bucurie simbolizând prin toate acestea alungarea iernii și chemarea primăverii..

La prima ediție din anul 2009 au participat peste 100 de mascați. Gazdele au prezentat Teatrul de Măști cu cele 70 de măști. Și-au mai dat concursul ansamblul etno-folcloric „Romanița” de la Colegiul de Medicină și Farmaceutică din mun. Chișinău, conducător Mihai Siminică și formațiunea „Baștina-Brumărel” din comuna Bubuיעi, mun. Chișinău, conducător Maria Eremia. La a II-a ediție a Festivalului Măștilor „Cenaclul în Carnaval” desfășurat în luna martie

2011, gazdele sau prezentat cu 100 de mascați cu măști și costume. Cele 2 colective menționate mai sus ne-au devenit prietenii și oaspeți dragi, și ei au prezentat tot cam vre-o 100 de măști, cât și Teatrul de păpuși „Ghiocel” – colectiv model din or. Cimișlia condus de Iulia Spănu.

Am avut mulți invitați din alte localități, turiști din SUA, Germania și Franța, care mai toți au fost trași cu sicriul, cu roabele, etc., sau simțit bine, le-a fost interesant și vesel, au trăit clipe de neuitat.

Festivalul are loc în stradă. La ora 10 dimineața, se dă start începutului cu ridicarea emblemei, prezentarea juriului și „îmbrăcarea” (cu măști...) susținuți de melodia populară, caracteristică pentru obiceiul de nuntă „Îmbrăcatul miresei”. Se anunță programul de activitate, oaspeții prezenți, după care în mod organizat are loc Parada Măștilor pe artera centrală a satului. Mascații fac glume pe sama celor ce-i privesc: îi presoară cu făină pe neprins de veste, îi murdăresc cu funigine, cu pene, îi duc cu brancardele apoi îi aruncă „frumos” în gropile sau tranșeele drumului ne reparat, îi bagă în sicriu închizându-le capacul — numai acel ce a nimerit în sicriu poate reda ce a simțit.

Defilează 10 măști: „Moartea” cu coasele și sicriul, „Moșii” și „Babele” cu băte și harapnice; „Miresele” – 10, împodobite frumos cu buchete de flori; „Babele Cloaște” – 10, cu faimoasele mături; „Barbă-Cot” cu buzduganul fermecat; „Strigoi-Vrăjitori” – 10 la număr cu ceaunul de licoare, funigine și făină; „Ceata lui Păcală și Tândală” – 20 de toți; „Ivan Turbincă” cu 20 de drăcușori, după care urmează oaspeții... În centrul satului, împreună cu localnicii se dansează hore, se fac glume și scamatorii dintre cele mai diverse și haioase. Pe la orele 12, tot alaiul poposește în fața Casei de Cultură,

unde are loc prezentarea artistică a măștilor prin intermediul unor scene de teatru, dansuri, cântece folclorice etc.

Apoi urmează premiera colectivelor și închiderea Festivalului finisată cu replica-ordonanță „Jos măștile”!

Horele continuă, iar oaspeții sunt invitați la un pahar de vorbă...

Desigur, cine s-a pomenit pentru o singură dată la acest Festival va mai dori să vină, pentru că de fiecare dată se promovează ceva nou, noi măști și costume.

Am dori ca acest Festival să țină măcar o săptămână: De la duminica albă – până în duminica Lăsatului de Sec. Lumea să se familiarizeze cu semnificația măștilor și a costumelor..., cu confecționarea lor.... De fiecare dată așteptăm oaspeți cât mai mulți, chiar și pe Glebus Sainciuc, deasemenea și Măștile de la Jurnal TV să participe la ediția următoare.

Cu această ocazie, fac apel către toate colectivele artistice din Republica Moldova care dispun de măști, ori sunt interesate de acest obicei, să participe în 2013 la ediția a III-a a Festivalului, iar cei ce doresc să se ocupe de confecționarea măștilor îmi pot solicita ajutorul, voi contribui cu drag.

Am fost la Drochia și am participat la un seminar bazat pe confecționarea costumelor pentru măști zoomorfe ca: „Capra”, „Caii”, „Ursul” și tare îmi doresc ca cineva să se fi molipsit de această artă. Vă invit să punem mână de la mână, umăr la umăr și să pornim noi carul din loc, care deja s-a pornit, iar pe „acei” cărora le place ce facem noi, să-i intrigăm la Fapte și Mai Mari!

Carnavalul Măștilor să devină o Carte de vizită a Republicii noastre. Este spus poate prea tare, dar spre aceste culmi, cu pași siguri mergem! Pentru că îi plac și lui Dumnezeu lucrurile frumoase, iar El ne dă tărie, dragoste în ceea ce facem!

Noi suntem băștinașii acestor meleaguri de sute de ani, iar cei 200 de ani de care am fost ruși de la matcă ne-au întărit și mai mult speranțele în ziua de mâine, spre un viitor comun!

Așa să ne ajute Dumnezeu!

VASILE POPOVSCHI,
directorul Casei de Cultură, s. Cenac, r. Cimișlia

File din Memoriile schițate de Gleb Ciaicovschi-Mereșanu

Pages from Gleb Ciaicovschi-Meresanu's Memoirs

Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1918-1998), personalitate distinctă a culturii naționale, a avut o activitate intensă și plurivalentă. La fel a fost și viața maestrului - plină de bucurii, dar și de necazuri, cel mai dureros fiind deportarea. A început să scrie memorii, ajungând la anul deportării - 1949. Am preluat din arhiva lui G.Ciaicovschi-Mereșanu și am respectat primul capitol din aceste memorii.

Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1918-1998) - distinct personality of our national culture, had an intense and versatile activity. So was his life - full of joy, but also sorrows, the worst of which being the deportation. He began to write memoirs, up to the deportation year - 1949. I came into the possession of G.Ciaicovschi-Mereșanu's archive and I have edited the first chapter of these memoirs.

Cuvinte-cheie: cercetător, activitate folcloristică, memorii, studii, moștenire documentară
Keywords: researcher, folkloristic activity, memoirs, studies, documentary heritage

Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1918-1998), personalitate distinctă a culturii naționale, a avut o activitate intensă și plurivalentă. La fel a fost și viața maestrului, plină de bucurii, dar și de numeroase necazuri, cel mai dureros fiind deportarea. A lăsat o moștenire documentară apreciabilă, care include materiale fonogramice cu înregistrări inedite de folclor muzical, descrieri de tradiții și obiceiuri populare, realizate pe întreg teritoriul Republicii Moldova, Bucovina și sudul Basarabiei (regiunea Odesa); lucrări teoretice; colecții de folclor; o mare cantitate de emisiuni radio și tv cu subiecte variate de la cele consacrate interpreților de folclor, muzi-

că academică la cele ce tratează genurile muzicale folclorice; cursuri didactice, ș.a.

A știut să întrevadă talentul multor tineri muzicieni începători, să-i susțină și să-i promoveze, astăzi - personalități în domeniul culturii naționale, printre care numim: Serghei Lunchevici, Nicolae Sulac, Veronica Garștea, Zinaida Bolboceanu, Victor Botnaru, Nătălița Munteanu, ș.a. Este inițiatorul festivalului muzical Mărțișor, care se desfășoară în fiecare an în perioada 1-10 martie.

G.Ciaicovschi-Mereșanu a început să scrie Memorii în ultimul an de viață, cu regret a ajuns până la anul deportării - 1949. Preluând o parte din arhiva lui, am găsit o agendă în care erau înșirate, cu scris de mână, tremurândă, fragmente din memorii. Pe prima pagină este indicat cuprinsul integral al lucrării. Sunt delimitate șase capitole. Fiecare capitol are un titlu și preconiza să fie anticipat de un citat în limba latină cu o traducere în română. Au fost scrise doar patru citate, pentru restul capitolelor probabil nu a reușit. Transcriu în continuare ordinea capitolelor și citatele:

I. Taber est suae quisque fortuna (Fiecare e făuritorul sorții lui), 1918 - 1925, Copilăria, părinții și studiile primare

II. Labor omnia vincit improbus (Munca sânguină învinge toate), 1930 - 1939, Studiile la liceu. Muzica.

III. Dixi et animam levavi (Am zis și mi-am ușurat sufletul), 1939 - 1949, Conservatorul și războiul.

IV. Per aspera ad astra (Pe căi anevoioase spre stele) 1949 - 1956, Exilat în Siberia.

V. 1956 - 1968, Director artistic al Filarmonicii.

VI. 1968 - 1998, Profesor la conservator.

Taber est suae quisque fortuna (Fiecare e făuritorul sorții lui)

Capitolul I (1918-1925)

Copilăria, părinții și studiile primare

Pe cântărețul bisericesc Sava Simion l-am cunoscut la sfârșitul anilor treizeci, pe când el își făcea slujba la mănăstirea Noul Neamț din satul Chițcani, județul Tighina. El avea o voce de bariton frumos timbrată cu o emisie sonoră puțin nazală. Pe lângă cântările psaltice pe care le interpreta impecabil, Sava Simion mai cunoștea multe cântece populare. Mai târziu am notat unele dintre ele. Cântecele „Foaie verde și-o alună” era de o profundă concepție filosofică, ce oglindea un sfârșit de viață umană.

Când ascultai melodia cântecului cu frumoasele și bogatele ornamente, ești impresionat nu de moartea omului, de ce a făcut rău sau bun, ci de toate faptele din viața atât de scurtă pe care a avut-o el pe nebuloasa lumii.

Xxxxx

M-am născut în România, la 18 decembrie a anului 1918, în satul Mereșeni de lângă Hâncești, județul Lăpușna. Era o zi de iarnă cu zăpadă multă. Trecuse mai multe luni de la 27 martie 1918 de când Basarabia revenise la sânul Patria-mă - România.

Cei ce vor citi aceste memorii vor avea nedumerirea privind ziua, luna și anul nașterii mele. Mulți cunosc că în actele mele este indicată o altă dată – 1 mai 1919. Am avut nefericirea sau poate norocul ca această dată să fie „de jure” cum a scris-o în certificatul de naștere părintele I. Madan de la biserica din Mereșeni. Preotul Madan a scris că nu numai m-am născut în această zi, dar și botezat pe 1 mai a anului 1919! Nu cred că a fost o neînțelegere. Așa doriseră părinții mei, care mă făcuseră mai mic aproape cu cinci luni.

Când împlinisem vreo 14 ani, într-o seară de vară tata mi-a povestit precum că eu văzusem lumina zilei doar la șapte luni, adică la 18 decembrie 1918. El îmi mai spunea că femeile din sat aflând că învățătoarea a născut un băiat, veneau în clădirea școlii unde locuiam să vadă copilul născut prematur. Unele din ele aduceau puf de găscă în care mă culcau, scăpându-mi căpșorul jilav și slab, de frig, căci era timp de iarnă. Aflasem de la tata că mă născusem fără unghii la mâini și picioare. Am simțit-o întreaga viață, căci unghiile de la mâini mi-au fost permanente moi. Așa a dorit Dumnezeu, nașterea mea, care mi-a dat o soartă nu prea fericită.

Xxxxx

Satul Mureșeni – situat pe un loc pitoresc, este înconjurat de pădure, livezi și vii, aparținând pe atunci boierului Legionarei, curtea moșiei aflându-se în mijlocul satului. Cum treceai dealul din Pândești, coborai pe un drum ce trecea prin pădure, și ieșii pe ulița centrală a satului. Ea traversa toată localitatea, ajungând la drumul ce ducea spre Sărata-Galbenă. O altă uliță tot largă se situa de-a curmezișul satului Mereșeni (sud nord) ce venea din deal trecând pe lângă școală și se urcă pe un delușor, pe lângă cimitirul satului.

La mijlocul satului, pe când m-am născut, era o vale cu iaz, apele căruia erau oprite de un dig artificial făcut de săteni. Pe acest dig trecea ulița a doua a satului și puteai ajunge

la școală, clădirea căreia era pe partea stângă a iazului. Mai jos de școală se găsea o moară cu valțuri ce deservea și satele vecine.

Satul Mereșeni este menționat documentar din secolul XVII. Locuitorii aveau o viață diferită, mulți erau destul de înstăriți. Unii țărani munceau la moșia boierului, alții aveau pământul lor spre Sărata-Galbenă și Cărpineni. Peste drum de școală locuia un țaran cu numele de Meier, în curtea căruia era o locomotivă pe care țărani o foloseau vara la treieratul grâului. Fiecare țaran ținea în beciurile sale vin, mai ales de cea preuman de culoare aproape neagră. Toamna era veselie mare.

Deseori în timpul anului se făcea prin împrejurimi – vânătoare. Vânat era destul de mult: iepuri, vulpi, mistreți, lupi, câprioare. Unele din aceste animale intrau în sat. Îmi amintesc când dinspre dealul de la școală, năvălise în sat un mistreț în ziuă mare. Oamenii, cu ce aveau în mână au ieșit din curți să-l omoare. Când mistrețul trecu pe lângă gardul școlii a ieșit tata cu arma, a tras și la orbit de un ochi. Mistrețul ieșit pe mal, trecuse câteva garduri și de rânile ce le primise de la topoarele și furcile oamenilor a căzut înfrânt de țărani. O bucată de carne a fost adusă și tatei. Mama a fript-o și ne-a dat-o nouă, copiilor. Mi-a plăcut mult carnea de mistreț, pe care o gustasem prima dată.

Xxxxx

Am vorbit despre părinții mei. Mă voi opri mai detaliat asupra originilor și a rudelor care au fost legate de domeniul artei muzicale. Mama – Maria Ciaicovschi era de origine ucraineană din neamul Pugacenco. Tatăl ei – Pavel Pugacenco se stabilește în Basarabia prin anii optzeci ai sec. XIX, venind de prin părțile Elizavetgradului de pe râul Bug. El, împreună cu familia locuiește un timp la Bălți, apoi se mută la Chișinău, unde ocupă un post modest de secretar (pisar) la unul din liceele orașului.

În anul 1890 la Chișinău a văzut lumina zilei mama mea – Maria. Simplul funcționar a avut grijă de educația și studiile copiilor. Feciorul mai mare – Ion Pugacenco, devine inginer de poduri și șosele. Mama mea, Maria a absolvit liceul particular a doamnei Feller din Chișinău. Apoi și-a dorit să urmeze medicina. Pe atunci fetele cu studii secundare nu erau admise la un asemenea institut, era necesar un certificat de absolvire a liceului de băieți. Mama a susținut toate examenele de absolvire la un liceu de băieți din Chișinău și a primit documentul necesar. Cu el ea pleacă la Petersburg unde susține examenele de admitere la Institutul de medicină. Măritișul, însă, nu i-a permis să urmeze studiile superioare la specialitatea îndrăgită.

Surorile mai mici ale mamei, Xenia și Ana, după absolvirea liceului Principesa Dadiani din Chișinău au plecat la Kiev, unde au studiat la colegiul de muzică și la conservator: Xenia la Canto, Ana la Dirijat coral. Au predat un timp la conservatorul din Kiev, apoi la cel din Moscova.

Tatăl meu Simion Ciaicovschi este de origine română din Basarabia. Vărul meu Mihail, ocupându-se de arborele genealogic al familiei noastre a descoperit documente din anul 1824 cu numele de Ciaicovschi într-un sat din nordul Basa-

rabiei. El a cercetat multe documente din arhive până a stabilit această dată. Tatăl meu s-a născut în anul 1887, în satul Ermoclia, județul Cetatea – Albă, în familie de preot. Bunicul Timofei și bunica Eudochia Carp s-au stabilit în această localitate la sfârșitul sec. XIX. Bunicul era parohul bisericii din sat. El, fiind un om învățat, a deschis prima școală din Ermoclia, școală parohială de două clase. Bunicul avea o voce plăcută de tenor, slujind cu mare credință în Dumnezeu. A decedat în 1907 și este îngropat în curtea bisericii din Ermoclia.

Familia buneilor din Ermoclia era mare – 18 copii. Mulți au murit de tineri. Pe unii din ei i-am cunoscut personal. Moșii Dumitru, cel mai mare, a fost preot în satul natal Ermoclia; Feropont a făcut studii universitare la Varșovia, unde a ocupat și postul de profesor de liceu; Timofei a fost funcționar în satul Chițcani, județul Tighina; Iacob – învățător în satul Chițcani. Mătușile: Taisia a fost învățătoare la Tighina, iar Eudochia, gospodină de casă la

Kiev și după al doilea război mondial la Tighina. Toți copiii au făcut studii la Seminarul Teologic din Chișinău, iar fetele la Școala Eparhială de fete din același oraș.

Bunicul, având grijă de studiile copiilor s-a gândit la completarea sferei intelectualilor din Basarabia.

Mulți mă întrebau deseori dacă nu sunt în relație de rudenie cu compozitorul Piotr Ilici Ceaikovski. Le răspundeam întotdeauna negativ. În Basarabia mai existau și există și astăzi intelectuali cu numele de Ciaicovschi. Un nepot de pe văr – Igor Ciaicovschi (Ceianu), doctor în științe naturale, ce locuiește la București mi-a scris unele date referitor la familia noastră cu „numeroasele talente muzicale”. Unul din ele era preotul Nicandru Ciaicovschi din satul Săieți, aproape de Ermoclia, fiind văr cu bunicul Timofei. Preotul Nicandru, ce a trăit în a doua jumătate a secolului trecut, cultiva arta muzicală și corespundea cu compozitorul P. I. Ceaikovski. „Tanti Iulia, scria Igor, spunea că în familia lor se păstrau 4 scrisori de la P. I. Ceaikovski, pe care ea le-a citit și din care reieșea că între cei doi corespondenți ar fi existat legături de rudenie”. Cele patru scrisori se păstrează în muzeul lui P. I. Ceaikovski din Klin.

Fiul preotului Nicandru cu numele Vasile a păstorit de asemenea la Săieți. El a avut copii, cărora le-a oferit instruire muzicală: Leonid era violonist, Eugen – violonist și lutier, Valentina – pianistă. În casa lor exista un cvartet în care participa și părintele Vasile.

Leonid Ciaicovschi (1897-1981) a fost inginer agronom, însă s-a ocupat intens și de muzică, fiind primul profesor de vioară a lui Victor, nepotul său. Tatăl lui Victor, Eugen Ciaicovschi a fost și el inginer agronom, activând între anii 1930-1940 în calitate de profesor la școala de agricultură din Grinăuți din nordul Basarabiei. El a fost pasionat de construcția viorilor,

meserie pe care a învățat-o de la un lutier neamț la Iași, pe când studia acolo agronomia. În anul 1941, Eugen a fost deportat în Siberia și s-a întors în 1957 la familia sa – soția Iulia și feciorul Victor, care se stabiliseră la București.

Soția lui Eugen, Iulia Ciaicovschi (numele de fată – Smorjevski) avea tată polonez și mamă ucraineană, care s-au stabilit în Basarabia în timpul sau după primul război mondial. Iulia cunoștea bine câteva limbi străine, lucrând ca secretară la ambasadele Suediei, Ungarei, Vietnamului.

Eugen Ciaicovschi, după întoarcerea din exil, n-a mai dorit să activeze în domeniul agricol și s-a angajat ca muncitor la fabrica Doina, unde repara instrumente muzicale, având „mâini de aur” și fiind înalt apreciat de muzicienii bucureșteni. Una din lucrările lui a fost violoncelul lui Radu Aldulescu pe care l-a reparat, primind mari mulțumiri din partea maestrului. Eugen scria uneori și creații muzicale. Este cunoscută romanța lui S-a dus amorul pe versurile lui Mihai Eminescu.

Mă bucur mult de ceia ce am aflat din scrisorile lui Igor: că pe pământul Basarabiei, din familia noastră (Leonid, Eugen și Valentina îmi sunt veri de-ai doilea) au crescut muzicieni talentați, printre care și Victor Ciaicovschi (1931-1981), fiul lui Eugen, ce a ajuns profesor universitar la Academia de muzică din București (actualmente Universitatea de muzică).

Tatăl meu, Simion Ciaicovschi, a studiat la Seminarul Teologic din Chișinău. I-a avut colegi pe Alexandru Plămădeală, viitorul sculptor, Alexei Mateevici, ulterior autorul Limbii noastre, Mihai Bârcă, compozitor și dirijor. Când trecuse în clasa a cincea Simion Ciaicovschi a fost exmatriculat din Seminar pe motiv că a participat cu alți elevi la evenimentele din anii 1905-1907, solidarizându-se cu seminariștii, care cereau drepturi egale cu elevii liceelor, dreptul de a studia în limba română.

Tatăl mei, ca și mama, intenționa să-și continue studiile la o instituție superioară. Susține cu succes examenele de admitere la Academia de matematici din Kiev, unde a învățat doar un an. În anul 1907 moare tatăl său, bunicul meu Timofei, care a fost înmormântat în curtea bisericii din Ermoclia. Și astăzi pe mormântul lui se înalță un monument din granit negru.

Moartea părintelui Timofei l-a lipsit de mijloace și tatăl meu este nevoit să se întoarcă, pregătindu-se de însurătoare. În februarie 1909 el susține un examen la un liceu de băieți din Chișinău, primind titlul de învățător la școala primară (adeverința nr. 176). În luna mai are loc nunta lui Simion Ciaicovschi și a Mariei Pugacenco, după o îndelungată cunoștință ce a început în 1907.

Data primei întâlniri este scrisă pe o fotografie din 1907, din 24 mai, unde tata este în uniforma Academiei din Kiev. Tot în anul 1909, tata termină Seminarul și obține postul de cântăreț bisericesc la catedrala din orașul Bolgrad (din decembrie 1909). Este eliberat din acest post conform cererii

personale la 16 iulie 1910

Începe lucrul ca învățător. Se nasc copii, frații mei. Primul se naște Boris, în 1910, care după terminarea școlii primare a fost admis la liceul real Alecu Russo din Chișinău, unde a ajuns în clasa a treia, când s-a îmbolnăvit de meningită și a murit, fiind îngropat la cimitirul central din Chișinău. Al doilea băiat cu numele de Nicolae a trăit doar un an, fiind înmormântat în același cimitir în 1912.

Tata este luat în armată și înmatriculat la școala de sublocotenenți. Începe Primul război mondial. El este mobilizat și trimis pe frontul românesc. În una din luptele de la Mărășești a fost contuzionat, suferind de această contuzie toată viața. În anul 1917, când Guvernul Republicii Moldovenești în frunte cu Sfatul Țării s-a adresat moldovenilor din armata rusă să se încadreze în armata republicii, tatăl meu s-a înscris și el în rândurile acestei armate, unde își face serviciul până în martie 1918.

Postul de director al școlii primare din satul Mereșeni tata l-a primit în același an 1918, mutându-se acolo cu toată familia.

Xxxxx

Clădirea școlii era în sat o casă importantă. Ea avea două săli de clasă, o cameră și o bucătărie pentru familia directorului. În fața ei, spre iaz, era o ușă de intrare cu o scară de piatră. Intrarea de la porțiță până la scară trecea printr-o mică livadă cu pomi și tufe verzi. În spatele clădirii era o ieșite prin care ajungeai din bucătărie în curte, care avea o suprafață destul de mare. În dreapta era o poartă mare prin care ajungeai pe ulița satului. În curte mai era o clădire destinată păsărilor și animalelor. În spatele curții, pe un pământ ce cobora spre moară, o parte era livada școlii pe care creșteau mere, pere, prune, vișine, iar altă parte era cultivată cu cereale. Întregul pământ de lângă școală, circa 0,5 ha era îngrădit de un gard înalt din scânduri late puse de-a curmezișul și orizontal. La începutul livezii, lângă curte tata ținea stupi de albine, din care noi, copiii, ne bucuram de dulceața mierii.

Timpul petrecut la Mereșeni a fost destul de scurt, până în anul 1925, când împlinisem șase ani. Astfel din spusele părinților restabilesc unele evenimente din copilăria mea.

Vara în Basarabia de atunci soarele mi se pare că încălzea mai puternic. Ploile și ele erau puternice, însoțite de grindină, fulgere și tunete. Odată în luna iulie a anului 1920 se abătuse o ploaie mare asupra satului. Fulgerul a lovit clădirea școlii. Eu și tata eram în camera învățătorului. Mama cu o nevastă s-au ascuns în cămară. Când ploaia a încetat, mama a venit în cameră și a văzut un tablou înfiorător: tata ședea pe o canapea, rezemat de covorul de pe perete, iar spatele îi ardea. Eu de un anșor eram în leagăn. Când m-a dezvelit a văzut că pieptul și burtica mea erau arse. Au sărit și ne-au ajutat care cu ce a putut. Arsurile de pe spatele tatei i-au rămas pentru toată viața.

Mi-aduc aminte de primul meu insucces „artistic”. Iarna în clasă mare, la sărbătorile de Crăciun, se făcea un frumos și mare pom împodobit cu jucării. La el se adunau elevii și părinții lor. Aici era și Moș Crăciun ce înmâna daruri elevilor. Se organizau și spectacole școlare. La unul din ele am

participat și eu. Tata cu elevii înscenase piesa Curcanii de V. Alecsandri. Aveam un rol de paj pe lângă sultan. Mama îmi cususe și un costum special. La repetiții totul mergea bine, iar la spectacol cu sala de oaspeți plină, când „curcanii” intraseră în scenă, m-a apucat frica și am început să plâng. Era prima mea nereușită în „scena teatrală.” Eram mic, de vreo patru anișori, și-mi dau seama că părinții aveau intenții bune, de a mă familiariza cu arta în mod practic. Comportamentul meu, însă, i-a deziluzionat.

În picioare de la stânga: Ecaterina?, Alexandru Curin, următorii doi nu-i țin minte, pe scaun, în dreapta tatei – Dumitru Grosu. (comentariile autorului)

S-a păstrat o fotografie din anul 1923, tata cu un grup de elevi absolvenți ai școlii primare din Mereșeni și noi, feciorii lui: eu și fratele meu Igor. (lângă tata în stânga)

Anul 1925, familia noastră părăsește pitorescul sat Mereșeni. Tata și mama primiseră un nou post de învățător la școala primară nr.3 mixtă din suburbia Plavni (mai târziu Plevna de lângă Tighina. Călătoria a fost destul de interesantă. Tata angajase din satul vecin Sărata-Galbenă trei căruțe, care într-o seară de august au tras în curtea școlii. În una din ele s-a pus un scaun lung pentru mama și cei doi copii, iar în celelalte masa, scaunele și alte obiecte din gospodăria noastră. De dimineață, până la răsăritul soarelui, căruțele au părăsit curtea școlii și satul meu natal Mereșeni.

Calea noastră urma pe un drum de țară, ce ducea prin satele Gura-Galbenă, Cărbuna, Zloți, Fărlădeni, Gâsca și Plavni. Peste vreo trei dealuri am ajuns la Gura-Galbenă unde am înnoptat. De ce am mers o zi întreagă până la Gura-Galbenă se explică destul de simplu. La a treia căruță erau doi cai auri foarte slabi, care nu puteau ridica dealurile. Atunci de la căruța noastră care ajungea prima pe deal, se deshămau caii și stăpânul îi ducea la vale ca să ajute căruța rămasă în urmă.

După noaptea petrecută la Gura-Galbenă, de unde am plecat de dimineață, am ajuns să trecem calea ferată Tighina – Reni – Galați și am fost mult impresionat, căci am văzut pentru prima dată un tren tras de o locomotivă. Drumul după Cărbuna a devenit mai accesibil și chiar seară am ajuns la școala primară nr.3 mixtă, directorul căreia, tatăl meu, a fost mulți ani.

Va urma

Ciuleandra

Mister sau Revelație Sufletească...?

Din cele mai vechi timpuri, rumânii au elaborat „un alfabet sonor“ de coduri monosilabice, plecând de la cele din natură și au creat una dintre limbile cele mai bogate și mai nuanțate din lume, cu un sistem unitar, rigid, imutabil, de morfeme codate, cu un înțeles distinct într-o sferă semantică și cu un înțeles apropiat sau total diferit în altă sferă semantică. Rigiditatea acestui sistem se datorează tradiției românești, numită și Datină.... Datina nu a permis... dispariția cuvintelor apărute la români în primul neolitic european, pe teritoriul României, inima vechii civilizații europene, când nu existau încă nici greci, nici latini, nici slavi, ci doar rumânii, cei care vorbeau românește cu 300 de cuvinte compuse din onomatopee, 1000 de cuvinte cu etimon necunoscut și aproximativ 100 de cuvinte daco-ilire, prezente în albaneză, care constituie Fondul de cuvinte românești cu etimon necunoscut. (*Originea românilor, Istoria României, românilor: anii 500-1200, versiune simplificată, forum.softpedia.com.*)

Printre cele 1000-1310 cuvinte care reprezintă acest fond cu etimon necunoscut, cu nr.262 este și cuvântul Ciuleandra - numele dansului Ciuleandra. Toate sursele, DEX '09, DEX '98, DEX '96, DEX '84, DEX '75 ... au constatat că Ciuleandra este numele unui dans popular din Muntenia, cu ritm progresiv accelerat, totodată și melodie după care se execută acest dans. Astăzi multe formații de dans popular din Muntenia, Oltenia, Moldova și Republica Moldova interpretează variante scenice montate în baza pașilor dansului Ciuleandra, susținute muzical de aceeași melodie - cântecul Ciuleandra interpretat de celebra Maria Tănase. Deasemenea și *Dicționarul de motive și simboluri literare*, p. 34, menționează că Ciuleandra este un dans (din Muntenia) și nume de cântec.

„În opinia noastră, Ciuleandra este un cuvânt compus din ciul de la ciulin

și leandră (landră), care în terminologia populară are semnificația de mișcare dezordonată, la întâmplare, fără nici o noimă. Asemănarea dintre mișcarea dezordonată, aleatoare, „după cum bate vântul” a ciulinilor cu aceea a fetelor cuprinse de fiorul primei iubiri, în comunicarea lor cu natura, în faza de explozie maximă a acesteia, sub semnul solstițiului de vară, ...” (*„Ciuleandra - o strămoasă îndepărtată a Drăgaicei”, autor Ion Bratu, revista „Satul Natal”, Nr. 13/2004*).

Cuvântul *Ciulin* reprezintă numele unei plante erbacee cu tulpina târătoare și ramificată, cu frunze adânc crestate și cu flori roșii, ce crește pe terenuri necultivate. 2) Fruct ghimpos al acestei plante. (DEX '98).

Fructul ghimpos al Ciulinului

Iar cuvântul *Landră*, *landre* - ceată gălăgioasă, grămadă. A pleca (sau a se ține) landră - a merge în cărd, ținându-se scai unul de altul. cocotă, curvă, femeie de stradă, prostituată, târfă, femeie stricată (DLRM).

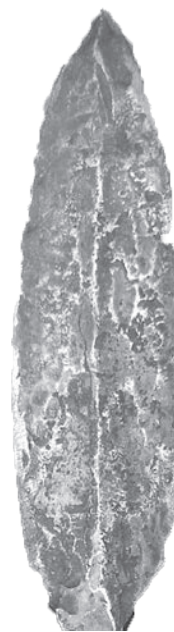
Ghimpii fructului de ciulin seamnă întocmai cu vârful ascuțit al suliței - armă cu care geții sacrificau și realizau ritualul „Trimiterea solului la ceruri”. Sulița pentru ei slujea ca armă de atac.

Era formată dintr-o prăjină de lemn lungă de vreo nenorocire asupra familiei, membrii acesteia fiind astfel 1,50 - 2 metri, care se finisa cu un vârf de fier ascuțit de diferite forme (piramidal, conic, în formă de frunză etc.). Acele ascuțite al fructului ghimpos de ciulin au o asemănare cu vârful ascuțit al suliței, de a străpunge, a sparge, a dis-

PAVEL POPA

truge... Sulița - armă primejdioasă, care era aruncată de la 10-15 metri pătrundea prin scut, ucigând dușmanul.

Suliță

Conform lui Herodot, geto-dacii se credeau nemuritori, crezând că moartea este o cale de a merge la zeul lor suprem Zamolxes, zeul subpământean al vegetației și al fertilității. De aceea, moartea unui dac însemna pentru ei un prilej de bucurie, o sărbătoare, dar, și un mod de comunicare cu zeul lor. Ei sacrificau la fiecare cinci ani un tânăr geto-dac, după cum

spune Herodot. Acesta avea rolul de a fi solul oamenilor către Zamolxes, lui încredințându-i-se înaintea ritualului de sacrificiu cererile, rugămintele, problemele celorlalți. Tot despre sacrificarea unui tânăr geto-dac scrie și Adrian Bucurescu, în articolul „*Dacia secretă*”, publicat în revista „Basarabia literară”, unde menționează un moment foarte interesant despre originalitatea dansului - mit Ciuleandra - „Trimiterea solului la ceruri”: „Așadar, lui Orfeu i s-a mai zis și DROS „Cerbul” și în amintirea sacrificiului său s-a constituit teribila tradiție getică a trimiterii unui sol curat la ceruri, obicei care s-a numit A-LEXAN-DROS „Cel Jertfit Cerbului (precum Cerbul)” sau TIA-RANTOS „Dansul Divin (al Zeițelor)”. Din cele două sintagme a rămas numele stra-

niului dans românesc Ciuleandra sau Șuleandra, pe care, în vechime, îl începeau doar preteșele Soarelui, când Cel Ales era trimis la ceruri.

Iată cum descrie istoricul elen acest obicei „barbar”: „Unii din ei primesc poruncă să țină trei sulite (cu vârful în sus), iar alții apucând de mâini și de picioare pe cel ce urmează să fie trimis la Zalmoxis, și ridicându-l în sus, îl azvârl în sulite. Dacă - străpuns de sulite

„Trimiterea solului la ceruri”

acesta moare, geții socot că Zeul le este binevoitor. Iar dacă nu moare, aduc învinuiri solului, zicând că e un om ticălos și, „după învinuirile aduse, trimit un altul, căruia îi dau însărcinări încă fiind în viață” (vezi desenul „Trimiterea solului la ceruri”).

Participanții la ceremonie înconjurau locul jertfei și se prindeau în dansul TIA-RANTOS, care începea cu un ritm grav, oracular. (Adrian Bucurescu, „Dacia Secretă” revista Basarabia literară).

Mircea Eliade confirmă: faptul că un popor își trage denumirea etnică de la un animal are întotdeauna o semnificație religioasă; „dac” înseamnă „lup” sau „cel care seamănă cu lupul”. Așa dar, ritualurile dacilor se învâneau în jurul acestei semnificații. De asemenea, ele puneau accent pe cultul lui Zalmoxe.... În amintirea sacrificiului său a fost instituită tradiția getică a trimiterii unui sol curat la ceruri.... Textul getic se afla încrustat pe o piatră meteoritică descoperită în ruinele cetății de la Corbi (jud. Argeș). În momentul morții pământene a mesagerului get, participanții la ceremonie repetau spusesele marelui preot și accelerau ritmul dansului. De la străvechiul strigăt de bucurie al dansatorilor – DOBEROS DABEIS – s-a ajuns prin etimologie populară, la strigătura românească:

„Două fire, două paie, Ia Ciuleandra la bătaie!”

În legătură cu acest fapt, autorul motivează că este vorba despre obținerea „imortalizării sufletului”, iar R. Florescu completează cu considerația că practicarea incinerăției - rit purificator de esență spiritualistă - ar putea fi elocvent, religia geto-dacilor atingând „un nivel de spiritualizare mai înalt decât toate celelalte religii înrudite ale popoarelor învecinate”.

De aceea, în continuare, voi încerca să expun câteva elemente ale religiei geto-dacilor care-și au ecoul în creștinismul poporului nostru – dovadă a existenței mitului Ciuleandra și în prezent într-o formă cu mult mai simplă, doar coregrafică.

Marii înaintași antici — Herodot, Hellanicos, Platon, Strabo, Porphyrios, Iordanes, etc, ne-au lăsat documente importante unde ne comunică că getodacii se închinau lui Zamolxis. În acest sens Herodot spune că: „Zamolxis... învăța pe comeseni „că nu vor muri, ci vor merge într-un loc unde își vor duce traiul de-a pururi, având parte de toate bunătățile” (Istorie, Cartea IV, cap. 96).

Cele mai sigure dovezi despre religia geto-dacilor ni le demonstrează descoperirile arheologice de pe cuprinsul patriei noastre – Dacia de odinioară. (Hadrian Daicoviciu, Dacii, Ed. Enc., București, 1972, p.227-228) afirmă că: „Deși e posibil ca Zamolxis la început să fi fost un zeu chthonian, cum ar putea indica etimologia sau locuința sa subterană, cert este însă că „nu s-a găsit, cel puțin deocamdată, nici un templu subteran..., dar s-a dovedit că marile sanctuare dacice de la Sarmizegetusa și Costești nu aveau alt acoperiș decât cerul...”. Această împrejurare se potrivește foarte bine cu o religie de esență solară.

Imaginea cerului solar este descoperită și pe un vas din așezarea getodacică de la București-Tei; o reprezentare a soarelui o întâlnim și pe unele vase pictate descoperite la Sarmizegetusa, iar fragmentele unui car solar în miniatură făurit din fier și din bronz a fost găsit la Piatra Roșie”.

Unul dintre cele mai intrigante aspecte al religiei geto-dacilor era felul cum înțelegeau și trăiau ei credința în

nemurire, adică ei nu mor și că cine își dă sfârșitul se duce la Zalmoxis - „Trimiteria solului la ceruri” tratat mai sus. „...Viața de dincolo de mormânt pe care o asigură nemurirea getică nu are aspectul sumbru al șeolului sau al infernului, ci: acei care își dau sfârșitul „vor merge într-un loc unde își vor duce traiul de-a pururi, având parte de toate bunătățile” (Istorie, Cartea IV, cap. 94). De aceea, cum informează Pomponius Mela „la unii sunt deplânse nașterile și jeliți nou născuții; dar, dimpotrivă, înmormântările sunt prilej de sărbătoare și le cinstesc ca pe niște lucruri sfinte, prin cânt și joc”. Pentru geto-daci „nemurirea” era o trecere, sau o continuare a vieții lor mai fericită în aspect terestru, care le dădea mai mult curaj în viața. Datorită credinței de „nemurire” ei erau foarte viteji: „ei sunt cu totul gata să înfrunte moartea, mai ales geții. Acest lucru se datorește credințelor lor deosebite” (Pomponius Mela, Descrierea pământului, cap.II, 2, 18).

Se știe că creștinarea timpurie a poporului nostru nu a creat condiții necesare formării mitologiei unitare, iar unele credințele vechi au devenit superstiții adesea ori asociate răului, în alte cazuri - mai fericite, iar personajele credinței - sfinți. Așa dar, viața de după moarte este o continuare a celei terestre, sufletul omului fiind aproape de spațiul în care a viețuit - viața pământească, iar decesul nu este considerat moartea sufletului ființei, ci o continuare sub alte forme a existenței - concepție care a existat la geto-daci prezentă și în conștiința noastră. Dar, să nu uităm că moartea unui dac însemna pentru ei bucurie, sărbătoare, iar pentru noi eveniment tragic de care nimeni nu poate scăpa. Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* cu privire la credința românilor despre moarte spune: „aproape tot norodul de rând crede că fiecărui om Dumnezeu îi hotărăște ziua morții; iar înaintea acesteia nimeni nu poate să moară sau să piară în război...”. Anume această credință a contribuit la formarea concepției geto-dacilor ca fiind „nemuritori”. Ei, luptând cu înverșunare au fost convinși că nu vor fi omorâți. Adică, divinitatea supremă a fixat de la început linia vieții fiecărui om, atribuindu-i o soartă fixă - concepție unică

pentru noi dar și pentru nemuritorii geto-daci. Despre nemurirea sufletului *Vechiul Testament* nu tratează moartea ca un sfârșit, ci o asocia cu „somnul”, dându-i posibilitate celui mort să mai învie (*Iov -- 3:13*). *Noul Testament* menționează că sufletul (omul) poate fi nemuritor, mesajul fiind că Iisus Hristos a învins moartea. Biblia spune că „cei care cred în Fiul lui Dumnezeu nu vor muri, ci vor avea viață veșnică” (*Ioan 3:16*), iar Religia creștină remarcă că accesul la înviere le aparține doar celor drepti în baza faptelor de fidelitate creștină pe care le-a făcut omul când era în viață.

„Este greu de conceput că această trăsătură specifică a religiei lor să nu fi fost pusă în relație – în momentul creștinării – cu credința în Înviere pe care o propoveduia Evanghelia și că ea nu are ecou în substratul spiritual al poporului nostru: „credința în ziua de apoi e singura nădejde în noi” (*George Coșbuc*).

În folclorul român, curajul în fața morții, ...se află în celebra baladă „Miorița”, care – după cum observă specialiștii – nu conține numai trăsături ale unui creștinism cosmic, ci și elemente precreștine (*M. Eliade, Op.cit, p.241*); se observă în ea o moștenire sau ecoul „nemuririi” getice, desigur, transfigurată – ceea ce relevă că ea a fost asimilată de credința în înviere ca un element favorabil răspândirii creștinismului la strămoși.

Asemenea exemplu este descoperit și în „*Legenda Meșterului Manole*”, având un sens mult mai profund. Consider că o bună parte din calitățile strămoșilor noștri au contribuit la cimentarea religiei dar și a spiritualității poporului nostru.

Se presupune că mitul Ciuleandra ține de cultul soarelui. Cercetătorul Romulus Vulcănescu precizează: „Din relatările mitografilor antici, greci și latini, despre daci și daco-romană, ca și din descoperirile arheologilor români, reiese că acest cult al soarelui s-a format pe teritoriul Daciei preistorice, înainte de etnogeneza dacă și s-a dezvoltat după această etnogeneză la daci și mai apoi la dacoromâni, pentru a se menține la protoromâni”. Poporul român atribuie soarelui rosturi cosmice, terestre și lumești. Originea jocului Ciu-

leandra este hora - afirmație întâlnită și în descrierea dansului de către Liviu Rebreanu.

Folcloristul G. Dem. Teodorescu spune că: „hora reprezintă factorul permanență al culturii române în neconținut proces de evoluții, din preistorie până astăzi”. Savantul Nicolae Iorga a plasat originea horei în dansul kola-brismos-lui, pe scurt, al kolo-ului trac având corespondențe în tot spațiul est și sud-est european. Tot N. Iorga constată că Kolabrismos-ul era un rit complex, cu puternică încărcătură ludică, muzicală și magică, ce făcea parte din cultul soarelui, la traci. Era manifestarea comunitar-etnică de adorare a soarelui la solștiții și echinoxuri.

Folcloristul dâmbovițean Ion Bratu este de părerea că Ciuleandra este o provocare pentru toți cei pe care îi interesează, din punct de vedere teoretic să descopere semnificația acestui mit, înaintând ipoteza că Ciuleandra este o strămoașă îndepărtată a Drăgaicei. În acest scop, Ion Bratu invocă următoarele argumente: „Am ridicat Ciuleandra la rangul de mit, deoarece conținutul și semnificațiile sale reverberază în toate planurile și direcțiile de activitate culturală, de la riturile magico-mitologice până la filozofia populară. Asemenea horei, Ciuleandra se înscrie în suita riturilor dedicate soarelui, în faza sa solstițială, fenomen cosmic sub semnul căruia se desfășoară ritualurile Călușarilor și Sânzienelor (Drăgaica), ritualuri care, nu întâmplător, în calendarul creștin ortodox, corespund unor sărbători importante: Rusaliile și Nașterea Sf. Ioan Botezătorul. Se știe că solștiul de vară (21-22 iunie) marchează o perioadă de vârf, sub toate aspectele, a naturii, inclusiv a naturii umane. În cadrul acestui eveniment natural, se remarcă spectacolul exploziei florale a ciulinilor, ca un omagiu adus parcă astmului zilei, în acord armonicos cu vitalitatea femeii, personalizată în apariția hieratică a Ciulendrei, extaziată în fața misterelor naturii și ai primilor fiori ai dragostei, gest concretizat în ritual și dans inițiativ, cu ritm progresiv accelerat, unic în felul lui, specific sudului țării noastre, Munteniei îndeosebi (acolo unde, de altfel, îl plasează și Liviu Rebreanu în romanul său Ciuleandra)...”, precum

Maria Tănase.... În concluzie, mitul Ciuleandra este unul dintre cele mai vechi mituri închinat cultului solar, a cărui arie de răspândire este spațiul est și sud-est european. Ciuleandra reproduce, în termeni expliciți, o stare cognitivă și motivațional afectivă specifică fetelor virgine, de vârstă premaritală, având din acest punct de vedere, o puternică semnificație inițiativă, manifestată sub formă de rit și ritual dans și horă, în decorul campestru, exploziv al vegetației, din care se detașează vitalitatea debordantă a ciulinilor, sub semnul solștiului de vară. ... În țara noastră, Ciuleandra este cunoscută îndeosebi ca joc și melodie cu ritm progresiv accelerat, specifice Munteniei, iar acest lucru nu este întâmplător, întrucât Muntenia este un ținut însoțit, cu areal etnico-geografic unde se va fi dezvoltat un puternic cult al soarelui, unde vegetația, dominată de vitalitatea debordantă a ciulinilor se îngemănează fericit cu vitalitatea și dragostea de viață și de natură a oamenilor”(*revista „Satul Natal”, Nr. 13/2004*).

Consider că mitul Ciuleandra, dar și dansul cu același nume este conceput de geto-daci în baza credinței (religiei) drept unul sacru și avea ca scop să educe calități înălțătoare bazate pe sentimente de venerație inspirând sentimente luminoase, nemuritoare, demne de o concepție absolută a veșniciei lor, concepute în stări de profund patriotism transcendent umanului, dar cu siguranță regăsite dincolo de lumea fizicului lor.

Ciuleandra fiind în realitate un apogeu al credinței a pus bazele respectului față de tradițiile populare, de cultura lor, îmbinând credința cu misticul, dansul și muzica. Aceasta ne-o demonstrează și dansul preoteselor în mitul „*Trimiterea solului la ceruri*”. Interpreții încolățind brațele și formând un cerc închis în care spiritul și imaginația nu trece dincolo de acest spațiu în care se macină cu atâta credință, siguranță și temperament dansul, care treptat crește transformându-se într-un vârtej al soartei participanților - imaginar soarta poporului. Aceste caracteristici ne impun să credem că optimismul, siguranța în viitor, încrederea în grija zeilor, dar și respectul geto-dacilor față

de ei înșiși demonstrează înalte calități de dragoste față de credință, popor și de cultură. Păstrându-se ca prin minune secole și ajuns până la noi îmbrăcată doar în haină coregrafică și muzicală – Ciuleandra este considerat dansul sufletului poporului român, fiind și în prezent o creație coregrafică evolutivă demonstrând atmosfera misticului, prin sentimente care stau la baza credinței neamului, totodată prezentându-se și ca un mit-dans extatic care te încântă și te farmecă până la nebunie, când logicul își pierde cumpătul, calitatea întâlnită și în romanul „Ciuleandra” de Liviu Rebreanu.

Ciuleandra crează o imagine de neconceput, de supraumane și mistificare a societății umane prin manifestarea sacralului în uman caracterizată prin simboluri religioase care prezintă relații deschise, inepuizabile ne permițând o schematizare relativă în actul interpretării. În timpul interpretării dansului, corpurile dansatorilor devin instrumente muzicale, instrumente de vindecare. Fiind un dans extatic Ciuleandra transpune individul într-o stare care prefigurează fericirea de după moarte - fenomen miraculos, supranatural, totodată - dionisiac prin ideea nemuririi sufletului. Asemenea „*Solului trimis la ceruri*”, Ciuleandra este o rugăciune, în care ritmul și muzica transpun mintea interpreților într-o stare de conștiință neobișnuită (supranaturală), într-o relaxare profundă, meditativă, creativă - rezultat al înțelepciunii spiritului și a trupului. Ciuleandra are un ritm foarte dificil, începe dansul domol apoi treptat lăutarii măresc viteza ritmică până la infinit. În cazul respectiv, ritmul muzical, coregrafic are menirea de a produce anumite rezultate fundamentale

datorită rezonanței. Participanții la joc fiind influențați de ritmul puternic al muzicii, sistemul rezonator al corpului, creierul începe să vibreze ca răspuns impunându-i să gândească cognitiv. Ciuleandra crează dansatorilor puterea și farmecul de a intra în ceea ce vechile tradiții spirituale numesc - locul dintre lumi. Acest farmec crează noi energii, noi mișcări necunoscute până acum.

Extazul dionisiac înseamnă „depășirea condiției umane, descoperirea eliberării totale, dobândirea unei libertăți și a unei spontaneități inaccesibile oamenilor” (*Mircea Eliade, Istoria..., vol. I, p. 385*). „– Nu știu ce impresie ți-a făcut d-tale Ciuleandra asta, spuneai adineaori că o cunoști, dar eu mărturisesc fără înconjur, și azi, după atâția ani, numai amintindu-mi-o, mă simt cuprins de o patimă cumplită” (*Liviu Rebreanu, Romane II, p. 74*).

Dansul popular Ciuleandra mai este considerat și sălbatic, simbolizând eliberarea instinctelor și compensația carenței de energie și vitalitate.

„...Ei bine, doctore, cine nu-a văzut Ciuleandra nu-și poate închipui ce înseamnă beția dansului! Pornește ca o horă oarecare, foarte lent, foarte cumpătat. Jucătorii se adună, se înșiră, se îmbină, probabil după simpatii, ori la întâmplare, indiferent. Pe urmă, când se pare că oamenii s-au încins puțin, muzica prinde a se agita și a se iuți. Ritmul jocului accelerează, firește. Jucătorii, cuprinși de după mijloc, formează un zid compact de corpuri care se mlădie, se îndoaie, se răsucesc și tresaltă cum poruncesc lăutarii. Cu cât se aprind mai tare jucătorii, cu atât și muzica se ațăță, devine mai zvăpăiată, mai sălbatică. Picioarele flăcăilor scapără vijelios, schițează figuri de tropote, sărituri de spaimă, zvâcniri de

toiu jucătorilor, curmat însă și înghițit de năvala ritmului. Acum – șirul, tot încovoiindu-se și strângându-se, ca un șarpe fantastic, începe să se încolăcească, să se strângă, să se grămădească până ce se transformă parcă într-un morman de carne fierbinte care se zvârcolește pe loc un răstimp, ca apoi, pe neașteptate, să se destindă iarăși, ostentiv ori prefăcut, în tact cuminte, lăsând să se vadă fețele roșii și vesele ale jucătorilor. Dar lăutarii se înfurie că s-a înmuiat jocul, își întărită iar cântecul, mai puternic, mai stăruitor. Șiragul de jucători, parcă-ar vrea să sfideze și să stârneasce pe lăutari, se repede mai furtunos, picioarele hurducă pământul cu bătaile, vârtejul pornește din nou, mai strâns, mai încăpățânat, se încolăcește iar și se descolăcește și, în cele din urmă, se încheagă într-un vâlmășag de trupuri zdrobite. Așa, pe loc, câteva minute, nu știu cât timp, în același ritm nebunesc, flăcăi și fete se frământă, tremură, tropăie. De câteva ori, clocotul de patimă e străpuns de chiote prelungi, țâșnite parcă din străvechimea vremurilor, sau de vreun țipăt da fată... Și așa, jocul pare că va continua, până ce toți jucătorii își vor topi sufletele într-o supremă înflăcărare de pasiune dezlănțuită. Dar, brusc, ca și când l-ar fi tăiat cu foarfecele, cântecul se frânge și îngrădirea de tineri se risipește într-un hohot de râs sălbatic, ca geamătul unei imense plăceri satisfăcute, încât văile se umplu de un cutremur, parcă furia patimii omenești ar fi deșteptat până și instinctele de amor de mult înțepenite ale pământului... [...] În orice caz eu și azi cred că singură Ciuleandra, din câte jocuri cunosc, poate să explice extazul dansului, al dansului ca o manifestare a adorației supreme, ba chiar al dansurilor religioase care se sfârșesc prin mutilări sau sacrificii umane... În sfârșit, eram vrăjit și terifiat” (*Liviu Rebreanu, Romane II, p. 73-74*).

Începutul dansului este descris de L. Rebreanu ca începutul unei „*hore oarecare*”, întâlnită în viața satului. Pe parcursul istoriei, Hora a acumulat semnificații diferite. În acest caz este considerată mistică, cosmică, pentru că în această horă jucătorii se adună „*la întâmplare*” - tineri, necăsătoriți și căsătoriți, cupluri în etate. De obicei, se prind și tineri care pentru prima dată

de veselie. Apoi deodată, cu toții, cu pașii săltăreți și foarte iuți, pornesc într-un vârtej. Zidul viu se avântă, când încoace, când încolo, lăutarii pișcă vehement strunele, înăsprind și ascuțind sunetele cu câte un chiot din gură, la care să răspundă altul, din

„es la horă”. Întrarea lor în horă marca un nou statut al lor – maturitatea, care demonstra dorința dar și capacitatea de integrare în comunitatea maturilor, cu perspectiva căsătoriei – dansul lui Puiu Faranga cu Mădălina. Ei întrând în horă, au fost obligați să respecte necesitățile evenimentului – „dacă ai intrat în horă, trebuie să joci”, ceea ce înseamnă că un lucru început trebuie dus până la capăt. Această expresie, în cazul respectiv nu este lipsită de semnificații, dimpotrivă confirmă faptul că interpreții prin spiritul și dorința de manifestare în timpul dansului, dar și a evenimentului, la general, creau o atmosferă autentică corespunzătoare dor cazului dat.

Rolul cheie aparține lăutarilor, ei prin intermediul repertoriului organizează ca desfășurarea evenimentul să fie conform tradiției localității și a viziunii lor despre aceasta. Prin impunerea repertoriului conform unor simțiri psihologice personale, lăutarii transmit simțirile lor participanților prin muzica care imediat se năpustește asupra psihicului dansatorilor convingându-i să se încingă în dans, iar inconștient muzica prinde a se agită, a se iuți accelerând ritmicitatea melodiei dar și a dansului. În așa mod, ritmicitatea melodiei impune jucătorii să formeze un zid compact de

corpuri care se mlădie, se îndoaie, se răsucesc și tresaltă - așa cum poruncesc lăutarii. Temperamentul expresiv și iuțea interpretativă a pașilor impun muzica să se ațâțe, devenind mai zvăpăiată, mai sălbatică. Când ritmicitatea jocului e în descreștere, lăutarii se înfurie că s-a înmuiat jocul. Acest calificativ este considerat o nereușită a lăutarilor în crearea unui univers aparte semnificativ horei, atunci ei își întărită iar cântecul, mai puternic, mai stăruitor străduindu-se să creeze din dansatori un tot întreg, să depună puteri fizice supranaturale – trăsături tipice desfășurării dansului Ciuleandra păstrate și în prezent. Gabriel Liiceanu la această temă a constatat că: „Muzica Ciulendrei pare să exprime sentimentul metafizic preexistent lumii fizice, „ideea” din spatele lumii sau, la nivelul simbolic al textului, vocea destinului. Este forța originară simbolizată prin universalitatea sunetului, în funcție de care corpurile omenești „se mlădie”, „se îndoaie”, „se răsucesc”, „tresaltă”: „Muzica este glasul Sinelui în sânul eului” – zice autorul. „... Ciuleandra echivalează unei noi nașteri a sufletului său, o „naștere mistică” (Mircea Eliade).

Ioana Em. Petrescu intuia în „Ciuleandra o manifestare orgiastic dionisiacă”, prin „zidul de trupuri”, prin beția

ce „topește suflete”, prin chiotele „țâșnite din străvechimea vremurilor” etc. Că: „...sfera instinctualității primește o coloratură dionisiacă vizibilă, mai evidentă decât în marile romane ale lui Rebreanu” (Ioana Em. Petrescu, op. cit., p. 253.).

Chiotul în dansul Ciuleandra este un strigăt lung și puternic, răsunător, pătruns de patimă, care îndeamnă dansatorii să-și cimenteze zidul în virtutea cosmică a dansului. Acest strigăt interpretat numai de un dansator sau de un grup vine din adâncul inimii îndemnând pe ceilalți să continue în dezvoltarea dansul la nesfârșit, până la contopirea sufletului cu universul transformându-se într-o pasiune necontrolată și nederijată. Chiotul simbolizează elementul de inițiere dar și prelungire a dansului Ciuleandra, exprimând sentimente cu caracter magic. Fiind prinși în Ciuleandra și învărtiți până la nebunie, jucătorii pierd contactul cu lumea reală și se simt de parcă ar pluti printre ceruri – puterea magică și mistică a dansului. Simțirea între ceruri este un haos, un univers infinit care schimbă destinul, care desparte profanul de sacru și individul trece într-o lume nouă cu un ideal diferit de cel al vieții pământești.

Jocul sentimentelor participanților la dansul Ciuleandra se transformă într-un ritual sacru, într-un spectacol simbolic al vieții care are menirea de a recupera lumea arhaică, iar caracterul straniu al dansului și ritmul sacadat al melodiei redau sacrificiul sacramental.

„Ciuleandra nu mai este un simplu ceremonial și nici un vag succedaneu al sentimentelor, ci un ritual aproape mistic de refacere a unor ritmuri de viață originare” (Mircea Braga, op. cit., p. 245).

Doar iubirea pe care o emană interpreții față de tradiție, de dansul Ciuleandra, dar și de lume, viață transformă semnificația dansului într-o operă cerească, situată dincolo de viață și de moarte, în cel mai suprem punct al universului.

Prestări servicii poligrafice
FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal 1003600038636
Cont/decontare 22244011092
Cod plătitor TVA 0402143
BC "Energbank" SA, m. Chişinău
cod bancar ENEGMD 22

Prestări servicii poligrafice
Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal 1009600037527
Cont/decontare 222490100004601
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chişinău
cod bancar FTMDMD2X735

**mun. Chişinău, str. Bucureşti 68,
etajul 3, of. 313, 314.**
tel.: 202 555; 202 553; 223 786.
mob.: 069392909; 069022237.

Nr. d/o	Registre Case de Cultură, Şcoli de muzică	Detalii	Preţ în funcţie de tiraj (lei)	
			1 - 50 ex.	51 < ex.
1.	Registrul de evidenţă a activităţii Casei de Cultură (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	A4, 64 p., ofset	12	11
2.	Registrul de evidenţă a activităţii formaţiei artistice de amatori (aprobat Ministerului Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	A4, 60 p., ofset	12	11
3.	Registrul general de evidenţă a elevilor (pentru director)	A4, 120 p., of.	14	12
4.	Registrul general de evidenţă a orelor de muncă ale profesorilor (pentru director)	A4, 40 p., of.	14	12
5.	Registrul de evidenţă a probelor de admitere	A4, 40 p., of.	6	4
6.	Catalogul frecvenţei şi reuşitei al elevilor (individual)	A4, 28 p., of.	4	3
7.	Catalogul frecvenţei şi reuşitei la învăţătură a elevilor (lecţii teorie, şcoli arte plastice)	A4, 48 p., ziar	6	5
8.	Planul individual	A4, 20 p., ziar	4	3,50
9.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	A5, copertă tare	20	15

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preţ în funcţie de tiraj (lei)	
			1-100 ex.	101 < ex.
1.	Registrul mişcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14	12
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25	22
3.	Caiet de evidenţă a activităţii bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14	12
4.	Caiet de evidenţă a documentelor recepţionate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9	7
5.	Fişa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10	0.10
7.	Fişa catalog liniată	7x11, ofset	0.05	0.05
8.	Fişa catalog curate	7x11, ofset	0.03	0.03
9.	Fişa cărţii	8x11, ofset	0.05	0.05
10.	Fişa evidenţei zilnice	A4, ofset	0.18	0.18
11.	Fişa de evidenţă a ziarelor	8x11, ofset	0.05	0.05
12.	Fişa de evidenţă a revistelor	8x11, ofset	0.05	0.05
13.	Despărţitoare de catalog de centru	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
14.	Despărţitoare de catalog de dreapta	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
15.	Despărţitoare de catalog de stânga	carton 250 g. ştanţate	0.5	0.5
16.	Despărţitor de poliţă	carton tare	4	3
17.	Fişa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2	0,2
18.	Fişa contract	carton 220 g.	0,4	0,4

Elaborare,
design,
tipar

diplome
invitaţii
afişe
buclete
ecusoane
cărţi de vizită

de la 5 lei per exemplar + design
de la 3 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 8 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design

Literatură de specialitate și beletristică

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
1.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa I-II), L. Țurcanu, A. Țurcanu	192 p.	50
2.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa III-IV), L. Țurcanu, A. Țurcanu	122 p.	50
3.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnovanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	Arta Muzicală din R.M. Academia de Știință a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	120
6.	Muzică etnică: tradiție și valoare V. Ghilaș	296 p.	20
7.	Învățământul Muzical în Moldova Gleb Ciaicovski-Mereșanu	276 p.	20
8.	Alină dorule alină (Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	100
9.	Melodii de pe coline vol.II (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhri	152 p.	15
10.	Ține-mă dorule lin (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	10
11.	Cântece de dor (pentru diverse formații vocale), V. Nevoie	74 p.	10
12.	Plaiul meu (coruri), Victor Nevoie	126 p.	10
13.	Nouă azi ne-a răsarit (colinde de Crăciun)	146 p.	10
14.	Și îngerii ca omul plâng (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	10
15.	Gânduri țesute-n suflet (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	10

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
16.	Cum stau și-mi aduc aminte (creație muzicală), Gheorghe Crețu	440 p.	30
17.	Grigore Grigoriu (viața și creația — album), Ion Proca	248 p.	50
18.	Nicolae Sulac (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
19.	Emil Loteanu (O viață cât o moarte de lungă), Ion Proca	248 p.	30
20.	La Oină (roman), Ion Proca	160 p.	10
21.	Poiana cu heruvimi (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	10
22.	Ciocârlia cântă fără tălmăciri (poezii pentru copii), Traianus	92 p.	10
23.	Din cartea copilăriei (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
24.	Alfabetul Vesel (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	32 p.	10
25.	Ce ascund cuvintele (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	36 p.	15
26.	Carte de dragoste (poezii), Ianoș Țurcanu	180 p.	10
27.	Viespea (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	5
28.	George Meniuc (pagini de corespondență), Muzeul Literaturii Române	520 p.	20
29.	Carte de Cuvinte (Antologie, Scriitori Soroceni), Petre Popa	680 p.	60
30.	Cinegetica (dicționar explicativ), Tudor Colac	300 p.	40
31.	Chișinăul în Literatură (Antologie), Biblioteca B. P. Hașdeu	576 p.	40
32.	Timp și Istorie (autor de la „Viața Basarabiei“), Iu. Colesnic	440 p.	100
33.	Chișinăul din amintire Iurie Colesnic	516 p.	120

«MAGIA LITERELOR»

joc pentru copii (alfabet)

40 lei

«MAGIA CIFRELOR»

joc pentru copii (cifre)

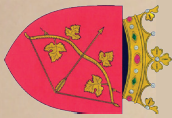
35 lei

«POIENIȚA VERDE»

joc pentru copii (flora, fauna)

35 lei

«Magia Literelor»,
«Magia Cifrelor»
și «Poienița verde»
sunt jocuri propuse
copiilor cu vârsta între
4-10 ani.

Consiliul raional Hîncești • Direcția Cultură și Turism • Casa raională de Cultură

Corul Veteranilor

Ana Furtună,
conducător artistic

PROIECT 2012 AFIȘE PENTRU COLECTIVE ARTISTICE (ACA)

REALITĂȚI CULTURALE: RAIONUL HÂNCEȘTI